

MLADIKA

ISSN 1124 - 657X

ŠT.02

MAREC 2001

**VESELE VELIKONOČNE
PRAZNIKE ŽELIMO VSEM
BRALCEM IN PRIJATELJEM
MLADIKE!**

L. 5000
€ 2,58

Končno	01
Zdaj pa naprej!	02
Bruna Pertot:	
Glas skritega trpljenja	03
Bruna Pertot: Na poti v Emavs	
Bilo mi je dano	05
Zvone Štrubelj: Kristusovo vstajenje	
in pogled v smeri novih nebes	
in nove zemlje	06
Nadia Roncelli: Začetek	07
Ivan Orel: Smrt, razum in srce	08
Peter Merku:	
Iz spominov na starše (X.)	09
Ivo Jevnikar: Iz arhivov in	
predalov: "Vojne je konec!"	
Kako lep bo oni dan (II.)	11
Tone Jerovšek:	
Čigava je država	14
Mogoče bi vas zanimalo	
zvedeti, da	15
Aleksij Pregarc: Pavla Gruden	
ali Spopad s samoto	16
Od nas so se poslovili	18
Vladimir Kos: Pesmi	20
Breda Susič: Družina v dobi	
komunikacije: gluha, slepa	
in nema?	21
Antena	23
Martin Jevnikar: Zamejska	
in zdomska literatura	
(Še nekaj o Rojanu)	29
Ocene:	
Knjige: M. Košuta, Basni	
kratke sape (Z. Tavčar);	
M. Tršar, Dotik Smrti	
(J. Velikonja)	30
Knjižnica Dušana	
Cerneta (št. 35)	32
Na platnicah: Pisma; Za smeh;	
Listnica uprave	
Priloga: RAST 02 - 2001	

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija,
ulica Donizetti 3
tel. 040-370846; fax 040-633307

urednistvo@mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z.o.z.
Reg. na sodišču v Trstu št.193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
5.000 lir. Celoletna naročnina za
Italijo 40.000 lir; nakazati na poštni
tekoči račun 11131331 – Mladika -
Trst. Letna naročnina za Slovenijo
in druge države 45.000 lir (ali
enakovreden znesek v tuji valuti),
po letalski pošti 55.000 lir.

Tisk: Graphart snco - Trst

pisma

Spoštovani gospod urednik!

Zelo uradno zveni tale uvodni pozdrav, ki pa bi bil raje prijazen in prijateljsko domač, kakršna je bila tudi vaša prireditev 12. februarja ob kulturnem prazniku v prostorih Mladike.

"... ko se unesejo nalivi / in se nam vode zbistrijo, / se vselej vrnejo delfini..."

Tako sem se počutila na praznovanjih v Monostru pa v Mariji na Zili pa v šoli Prežihovega Voranca v Doberdolu. Predolgo bi bilo opisovati srečanja, a občutek je bil povsem enak: kot bi tu že kdaj bila, kot da sem se torej le vrnila. Srečanja izpred let, a živa v meni kot naše tega ponedeljkovega večera.

Gospod Jurij Paljk ima povsem prav, malo je časa za komunikacijo, a s tem se ne smemo sprijazniti, občutek za pogovor bomo izgubili le, če se bomo začeli počasi strinjati... Včasih se ne moreš strinjati, tudi če vsi okoli tebe razmišljajo in delujejo drugače. In takrat ni rešitev, da "se greš priklopiti, da se odklopiš", ampak da poiščeš koga, ki ti je blizu in se priklopi na isto frekvenco. Duševna revščina ni le hlastanje po vedenju, priznanju, znanju, materialnem, duhovna revščina je ravno tako strah pred bližino sočloveka. Pot do njega, prizadevanje za to bližino, je lahko največje bogastvo, tudi če srečanje ni vedno idealno. Je pa izmenjava mnenj in nasprotja nas mojstrijo, le tako se spreminjamo, drugače kar cepetamo na mestu.

Vsako hlastanje pomeni, da zamudiš nekaj vrednega, ki je zelo blizu tebe, le prepoznavš ga (še) ne. Mogoče bi se samo ustavili in zadihali.

Vsak zase in skupaj se borimo proti osamljenosti, za višjo raven znanja, za boljšo bralno kulturo, za bolj spoštljiv odnos do besede, proti zamejski depresiji, za bližino, za potrditev, da smo, da imamo skupne korenine. In kako lepše se počutiš, če svoje prijatelje tudi osebno poznaš. Drugače samo veš, da nekje so... A to ni dovolj: da lahko preživiš, jim moraš priti malo naproti in potem tudi oni najdejo tebe.

Zaradi norega tempa so nam res štete minute (ne ure), namenjene tem stikom. In vendar je ravno ta čas bistvenega pomena, da lahko v življenju napravimo vse tisto, kar moramo.

Ja, tudi meni je vir življenjske energije. Čutila sem jo v tonih klavirja, v intonaciji recitacij, v nasmehih, v besedah. Energijo, ki jo potrebujem za naporno delo v razredu, na izpitih, doma, energijo, na katero se priklopim, ko že mislim, da je nimam prav nič več. Vloge se menjajo, želja po bližini ostaja enaka.

V času se izmenjujeta tako plodna samota kot nujna komunikacija, brez obojega se ne bi bila odločila poslati vam pesmi. Nesamozavest, ljubosumnost? Ljubosumnje izhaja iz nesamozavesti; ko sem se odločila, sem premagala samo sebe. V resnici pišem iz notranje nuje in iz sebe. Ni igra, ni tehnika, so le srečanja, ki v vsakdanu ne

nadaljuje se na 3. strani platnic ⇨

SLIKA NA PLATNICI: Posnetek protestne manifestacije, ki sta jo priredila SSO in SKGZ pred poslopjem deželnega sveta v Trstu dne 7. februarja proti zavlačevanju odobritve zaščitnega zakona za Slovence v Italiji. Ali podobne manifestacije res ne bodo več potrebne? (foto KROMA)

UREDNIŠKI ODBOR: Jadranka Cergol, Liljana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Marija Češcut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemas, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marjan Pertot, Mitja Petaros, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Andrej Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Končno

Dne 14. februarja ob 10.15 je italijanski senat vendarle dokončno izglasoval zakonski predlog o temeljnih pravicah slovenske manjšine. Besedilo 29-ih členov so 8. marca objavili v Uradnem listu, 15 dni za tem je zakon stopil v veljavo.

Končala se je tako faza boja Slovencev za osnovne narodnostne in jezikovne pravice, ki je trajala več kot 30 let. Po neuspešnih povojnih prizadevanjih, ki gredo od zahtev po spremembi meje oziroma ohranitvi Svobodnega tržaškega ozemlja do zahtev po izpolnitvi določil Londonskega memoranduma iz leta 1954 oziroma osnovanju posebne dežele s pristojnostmi za urejanje tudi narodnostnih zadev (podobno, kot velja za Južne Tirolce in Valdostance), se je namreč leta 1970 začela faza boja vsaj za vsedržavni globalni zaščitni zakon, ki naj bi odpravil stare krivice in položil temelje za lepšo prihodnost in ki naj bi bil globalen ali celovit v smislu, da bi enakopravno obravnaval Slovence v tržaški, goriški in videmski pokrajini, a tudi vse vidike življenja, ki zadevajo obstoj in nemoteni razvoj manjšinske narodne skupine.

Iz zakonodajne dobe v zakonodajno dobo so si sledili predlogi in nekajkrat šele nakazani postopki v zakonodajnih telesih v Rimu, en sam vladni zakonski osnutek, še prej sklenitev Osimskih sporazumov, pozneje pa korenita novost demokratizacije in osamosvojitve matične Slovenije, v Italiji pa političnega potresa, ki je silovito spremenil strankarski zemljevid po padcu berlinskega zidu in izbruhu korupcijskih afer.

Sedanji zakon se je rodil v ravnokar končani zakonodajni dobi, po volitvah aprila 1996. Po eni strani ima podlago v skupnem besedilu vseh najpomembnejših političnih in družbenih komponent naše skupnosti, ki ga je v poslanski zbornici predložil valdostanski poslanec Luciano Caveri v dogovoru s Slovensko skupnostjo, po drugi strani pa v drugih, spremenjenih predlogih in poenotenem, očitno kompromisnem besedilu, ki ga je sestavil poročevalec Domenico Maselli.

Tudi ocene vsebine sedanjega zakona se razlikujejo glede na stališča tistih, ki menijo, da je sedanji zakon edino besedilo, ki je imelo možnost za odobritev, in pa tistih, ki smo prepričani, da je prišlo do prehudega odstopanja od nekdanjih skupnih zahtev.

Zakonsko besedilo je pravzaprav v nekem smislu okvirno, saj bodo za uresničevanje posameznih določil potrebni še dodatno delo posebnega paritetnega odbora, sklepi občin in dežele. Skratka vsem je jasno, da bo uresničevanje dolgotrajno in zahtevno, saj ostaja marsikaj odvisno ne od ustavne ali mednarodnopravne zasidranosti posameznih pravic, temveč od dobre volje večine in razmerja političnih moči v parlamentu in vladi, na deželi in v posameznih občinah.

Druga skrb, ki zdaj tare manjšino, so finančna sredstva.

Zakon je vsekakor tu in pomeni ne le jasno priznanje našega obstoja v vseh treh pokrajinah, temveč tudi prinaša vrsto pomembnih novosti. Ne smemo tudi pozabiti, da kljub nekaterim protislovjem potrjuje že priznane in pa mednarodnopravno obljubljenе pravice, ki se jim ne mislimo odpovedati.

Veliko bo odvisno od nove vladne koalicije, ki jo bodo prinesle politične volitve meseca maja. Veliko od deželne uprave in občin, zelo veliko pa tudi od demokratičnosti večine in pa od naše enotnosti in odločenosti, da takoj začnemo izpolnjevati novi zakon oziroma da zahtevamo takojšnjo izpolnitev vseh obveznosti, ki iz zakona izhajajo za italijanske oblasti.

Zdaj pa naprej!

Z doslednostjo in optimizmom naprej!

Zaščitni zakon za Slovence v Italiji je 23. marca postal del italijanskega pravnega sistema. Točno mesec dni prej ga je podpisal predsednik republike Ciampi, potem ko je senat brez popravkov dokončno odobril besedilo iz poslanske zbornice. To se je zgodilo na Valentinovo, ko častimo tudi evropska zavetnika Sv. Cirila in Metoda. Ta dan zato postaja, ne glede na kritike na račun zakona samega, pomemben tudi za slovensko manjšinsko skupnost v Italiji.

Parlamentarni postopek osnutka je po začetnem oklevanju zabredel v mučno zavlačevanje in ponavljajoče se odložitve, kar je mnogim poganjalo strah v kosti, druge navdajalo s pesimizmom, tretji pa so se skoraj veselili neuspeha, ki je grozil, še drugi pa so se škodoželjno hahljali.

Če je res, da zakon ni najboljši, je tudi res, da takega, ki bi nas zadovoljil, bi morali izsiliti. Pričakovanje, da bo rimski parlament, ki se je leta 1996 nagnil na levo, posebno radodaren do nas, pa je bilo nerealno. Na vsedrжавni ravni levosredinska večinska koalicija ni niti dobro vedela, zakaj je treba odobriti zaščito za slovensko manjšino, na krajevni ravni pa je že med pripravo v enem delu slovenskega tabora doslednost močno popustila zaradi volilnih skrbi leveice. Samo posamezniki v raznih političnih sredinah so razumeli smisel zakona, ki pomeni dejanje pravičnosti, zadostitev ustavne obveznosti in mednarodnih pogodb. Strah in pogojevanja so vodila v kompromise, zavlačevanje pa v hudo zamudo, kar je privedlo do odobritve šele tik pred razpustom parlamenta. Brez stalnega spodbujanja in rotenja iz vrst manjšine ter brez posegov slovenske diplomacije bi zakona ne bilo, kakor bi ga ne bilo, če ne bi svojega soglasja dala tudi prva moža v Trstu in na Deželi. Dosledni v podpori so bili manjšinski parlamentarci, katerim moramo za to biti hvaležni.

Zakon je zdaj tu, toda je samo na papirju. Zato moramo še z večjo doslednostjo zahtevati njegovo dosledno izvajanje tako v črki kot v duhu. To pa pomeni, da je treba najprej poskrbeti za problem financiranja naših manjšinskih ustanov, ki so se brez krivde znašle v težavah prav zaradi zamude z zakonom. Drug neobhodno potreben korak je ustanovitev in umestitev paritetne komisije, ki bo zlasti v prvi fazi morala postaviti pogoje za pozitivno interpretiranje zakonskih določb in za njih čimhitrejše uresničevanje. Generičnost zakona in dolgo stanje brezpravnosti ali reduktivnega gledanja na naša pričakovanja že sama po sebi pogojujeta in omejujeta upravičene zahteve manjšine.

Če je kdaj v slovenskem zastopstvu zaškripalo glede enotnosti, pa bo zdaj potrebno doseči kar se da skladna in dosledna stališča, da ne bo nihče imel pretveze za nova zavlačevanja ali celo izigravanja. Prepričati bo treba tudi pripadnike manjšine, da bodo že od vsega začetka ravnali dosledno tudi kot posamezniki, tudi z določeno mero potrpljenja in s smislom za manjše žrtve, saj ni pričakovati, da bo vse steklo brez kakšnega birokratskega zapleta zlasti kar zadeva odnose z javnimi upravami. Začnimo z optimizmom in pozabimo za nekaj časa na stvari, ki hromijo našo ustvarjalnost, da ne bomo s stalnim samoobžalovanjem utemeljili očitke tistih, ki menijo, da smo že postali žrtve samih sebe in svoje solzavosti. Zaščitni zakon nam vendarle daje na voljo sredstva, ki nam zagotavljajo enako dostojanstvo in enake odnose med institucijami in celotno manjšino na vsem manjšinskem prostoru. Če že nismo nad zakonom navdušeni, se moramo res veseliti, da smo zdaj kot Slovenci pred državo vsi enaki s Tržaškega, Goriškega, iz Benečije, Tera, Rezije in Kanalske doline. Za rojake, ki so na 14. februar čakali 135 let, je to zares velik dan. S kančkom optimizma lahko postane tudi za vse ostale in vsi dobro vemo, da smo optimizma za preživetje in naš razvoj zares potrebni. Privoščimo si ga!

“Poglej sem,” je ženska povabila z brado in v predpasniku preložila leseno škatlo z zobatim kolescem in ročico. Nohtov si ni bila okraščila, zato se jih je v koticčkih držalo še testo in vsa je dišala po sladkem in kvasu.

“To je ‘rptč’”. Stavim, da ga nisi še nikoli videla!”

“Ne.”

Mala je bila prepričana, da se bo razkazovanje izteklo v dobrohoten: “Na, le igray se!” ko ji bo žena s predpasnikom položila v roke nenavadno igračo, ropotuljo, in bo ona lahko zavrtela ročico, zato je prav rahlo in obzirno položila kazalec na leseni okvir.

“Ne!” se je zdrznila žena. “Ne ne ne ne! Je že tako stara in razrešetana, da se bo zdaj zdaj sesedla vase. Bog ne daj kaj takega, Bog ne daj!”

“Saj nisem hotela,” se je brž umaknila deklica in čeprav je bila majhna, si je zelo nazorno predočila to sesuvanje škatle in padanje deščic iz njenih rok. Potemtakem škatla ni bila škatla, morala je biti nekaj zelo zelo važnega, nekaj, česar se nisi smel dotakniti, še v mislih ne, kakor denimo tetin “carillon” vdelan v okvir Svete družine.

“Smemo ga uporabljati samo na veliki petek, ko utihnejo zvonovi, ko zvonovi ne smejo zvoniti.”

“Ne smejo zvoniti?”

“Ne smejo. In veš, zakaj ne? No, in zakaj ne smejo? Ne veš?”

“Ne.”

“Te niso naučili? Te niso ne.”

“Ne,” se ji je zazdelo, kot da je storila nekaj, česar ne bi bila smela.

“Jezus leži takrat mrtev v grobu in zvonovi so žalostni in ne pojejo.”

“Ne pojejo.”

Z očmi duše je videla mrtvega Jezusa, kako leži v grobu. Obraz je imel kakor mama ali stari oče in stric, ko so spali v krsti med rožami.

Misli ji je prekinil deček še mlajši od nje, ki je privihral dol po hribu in se delal letalo in med tekom čez drn in strn spuščal koščke opeke - bombe.

Ob pogledu na ropotuljo se je ustavil kot pribit in pozabil na letalo in bombe. Oči so se mu zalesketale od nagajivosti:

“Teta, daj mi jo!” se je pritisnil na žensko, ki je bila teta vsem in nikomur. A le on ji je smel reči ti.

“Jutri. Samo jutri, ker šele jutri je veliki petek. Danes pa ne,” so ustnice ostajale trde, a v očeh sta se ji začela prelivati milina in potlačen nasmeh. Prsti so popuščali

sami od sebe, tako da ji je z lahkoto pobral ropotuljo iz rok.

“Pazi,” je pokazala s kazalcem. “Do jutri nič, da se razumeva! Pravzaprav, pridi sem,” si je premislila.

“Na omaro jo položiva in tam bo čakala samo nate.”

O tem sploh ni dvomil, saj je bilo znano, da sme z njo drdrati le on: zjutraj, opoldne, zvečer. S to svojo pridobljeno pravico je bliskovito izginil v grmovje: “Do jutri nič, do jutri nič,” se je smejal; a brez hudobije in zavrtel ročico.

Ročica je premaknila zobato kolesce in leseni jeziček je udarjal v vsak zob posebej, da je zaregljala cela okolica. Kar je strašilo za oko, to je glas ropotulje za uho. Deklica si je zamašila ušesa in končno dojela, v čem tiči čar stoletne, od moljev obdelane škatle.

Za žensko pa je bila to prava tragedija. Kljub letom se je pognala za dečkom in v trenutku se je na vsakih vratih in na vsakem oknu pokazala glava. Zbralo se je nekaj sosed. Toda ne prigovarjanje, niti grožnje niso utišale regljanja, ki se je oglašalo v enakomernih presledkih zdaj iz robidja in akacij, zdaj iz stare podrtije kot pesem ptiča - strašila, ki se spreletava nad strehami in naznanja nekaj hudega. Nihče ni pomnil, da bi se bilo kaj takega že zgodilo: glas velikega petka, glas vsega vidnega in zlasti tistega skritega trpljenja, glas vseh, repuščen rokam otroka!

Deklica je ostala sama na pragu in si rekla, da ima žena fantka zelo rada, nje pa ne. “Tudi druge

Bruna Pertot

Glas skritega trpljenja

sosede ga imajo prav tako rade, pa čeprav zdaj vpijejo nanj kakor srake." Počasi se je odpravila domov.

Pod zidkom se je vsedla na rob majhne, z opekami ograjene in z umazanim steklom pokrite grede. Začela je nabirati plahčice modrocvetočega plevela in regrata in z vodo in travo je ocedila šipo. Dan je bil aprilsko topel in privabil na prosto otroke, ki so se pričeli zbirati okoli nje.

"Se igra na hiško!" so rekli v zboru.

"Danes ne. Danes sem pripravila božji grob."

"Teta te bo."

"Ne. Ni nič sejala. In nič nisem pokvarila."

Nova igra je takoj vžgala: "Treba je razdeliti vloge," je rekla najstarejša. "Vloge?" so vprašali.

"Določiti moramo, kdo bo Janez, kdo Jožef iz Arimateje in tako naprej.

"Jožef, Jezusov oče?"

"Ne, Jožef iz Arimateje." Kako je znala! Toda občudovanje je trajalo le kakšno sekundo. Prekinil ga je navdušeni: "Jožef bom jaz!" ki je nepričakovano padel mednje. Naveličal se je ropotulje in jo nekje skril in hotel vedeti, kaj počnejo pod zidkom zbrani prijatelji.

"Si premajhen."

"Lahko da je bil tudi tisti Jožef iz Meje majhen," se ni zmedel niti za hip. Dolginka se je zasmejala na ves glas: "Iz Arimateje!" ga je popravila.

"Prav. Toda jaz bom ali Jožef ali nič," je udaril z nogo ob zidek. Pristali so. Saj bi sicer pognal vse po zraku. Nabralo se jih je kakšnih šest ali sedem.

"Koga bomo križali?" je povzela najstarejša dolginka. Na to še pomislil ni nihče. Toda po hrbtu so jim šli mravljinci in vsak zase je pomislil, da ne bi bilo napačno, ko bi koga križali.

"On je najmanjši in najmlajši," je rekla deklica, ki se ni smela dotakniti ropotulje. "Križajmo njega!"

"Ne. Mihec je mlajši od mene."

Vnel se je majhen prepircček. Poleg vsega Mihec ni vedel, kdaj je rojen. Zato so žrebali in žreb je pokazal prav njega, Mihca.

"In kako ga bomo križali?" so ugibali in se gledali.

"Tako," je povedal Jožef iz Arimateje in vzel eno daljšo in eno krajšo deščico, ki sta podpirali steklo v gredici ter ju v obliki križa položil na tla.

"Tu so tudi žebli," je brez vsake težave pobral

tri železne kaveljčke iz preperelega lesa. Otroci so bili navdušeni.

"Toda zdaj jaz ne morem več biti Jožef, ker moram biti rimski vojak." Bili so zaprepadeni in že je bil v zraku nov prepircček.

"On je našel križ in žeblje," je rekla dolginka. "Sprejeto." In pri tem je ostalo.

"Ulezi se na križ," je vojak ukazal Mihcu. Mihcu pa igra ni bila všeč in se je obotavljal. Ko se je že zdelo, da bi, se je začel kujati: "Zakaj ne križamo nje?" je pokazal na deklico.

"Si neumen," so dodali vsi v zboru.

"Si neumen? Ženske ne moremo križati," ga je zavrnil mali, ki se je naglo vživljal v vlogo rablja.

"Lezi no! Žeblje bom zabil s temle kamenčkom, prav počasi ti jih bom zabil zraven rok in nog. Še dotaknil se te ne bom," je postajal dobrodušen.

"Ulezi se!" Ker se Mihec ni in ni mogel odločiti, mu je zatulil v uho: "Ulezi se, mevža!"

"Ulezi se, daj," so pritisnili še ostali. "Če te ne moremo križati, tudi božjega groba ne bo."

Človek ni nikoli niti premlad niti premajhen, da ga ne bi vsaj malo prevzelo ob spoznanju, ko postane središče nekega dogajanja.

Mihec je nenadoma zaznal, da mu je pripadla glavna vloga, da brez njega igre sploh ne bo. In kakor se je neznansko bal, se ji ne bi hotel več odpovedati. Zato je prestrašen in bled legel na tla, on, ki ga doma nikoli ni bilo mogoče prepričati o ničemer.

Med pripravami za križanje so se začeli zgrinjati oblaki in zadnje sonce je še obsijalo Mihca, ki so mu dolge in temne trepalnice vrgle senco čez roza obraz. Prav tedaj je razprostrl roke, ne da bi mu sploh kdo kaj rekel.

"Ah!" je vzkliknila deklica, a ni povedala zakaj. Zazdel se ji je namreč nepopisno lep. Dolginka pa je rekla: "Stemnit se mora. Ko je Kristus umrl, je po vsej zemlji zavladata tema." Postal je jim tesno, ker tema ni bila nikomur všeč in oblaki so postajali vse bolj črni.

"Pohiti," je rekel eden, ki se je najbolj bal, tako da je vojak dvignil kamen. Toda že ob prvem udarcu po žeblju je Mihec tako presunljivo zavpil, da so otroci zgroženi odskočili, v prepričanju, da mu je žebel resnično prebodel dlan. Eden je skočil na steklo, da je zažvenketalo in se sesulo v gredo.

Na les je padla kaplja krvi, nato druga in tretja. "Mama, maaaa," se je zadrli mali na vse grlo in

sedel. "Križali ste me zares!" je jokal naglas. Toda kri ni bila Mihčeva, temveč vojakova. Mala in neveščča roka mu je bila zadržala ob pretresljivem opraviilu, tako da si je na kaveljčku odprl sredinec, da je curljalo iz njega. Nesel si ga je k ustom.

"Kaj vpiješ, saj ti ni storil nič žalega, si še ves cel!" so se opogumili, ko so spoznali, kako in kaj. Prav tedaj so nekatere mame priletele k božjemu grobu. Pogled na kri ni nobene iztiril. So bile vaje-ne. Zašvigalo je nekaj jeznih pogledov, ki pa so jih takoj nato izbrisali olajšani nasmehi in nasmeški.

"Nič hudega se mu ni zgodilo," je rekla ena od deklic.

"Samo vojak se je ranil v prst!"

"Aha, on je torej vojak," so rekle mame.

"Bo že minilo, bo že minilo!" Vojak je stal malo stran in vlekel skozi nos, nato jo je ucvril, kar so ga noge nesle.

Žene so se začele razhajati in vsaka je vlekla svojega domov. Ostali so odkapali kar sami.

Deklica je še pokrila vse štiri stranice groba s cvetjem, na dno gredice pa položila podobico s križanim. Bila je sama in ni bila sama. Nekdo je stal ob njej tako gotovo in otipljivo, da je pričakovala, da jo bo ogovoril. Toda videla ni nikogar in nihče je ni ogovoril, a njej je bilo toplo in prijetno pri duši. Znočilo se je in odšla je v hišo.

Iz vsakega dimnika se je pozno v noč valil zdrav dim, dišeč po poticah in velikonočnih jedeh ter se prepletal z dimom iz soseske. Ker na veliki petek je moralo biti že vse pripravljeno in končano, ker se je na vzhodu že pripravljala nova vstajenjska zarja.

Žena s predpasnikom pa ni mogla zaspati; ležeč na hrbtu je gledala v strop: "Jo bo že še prinesel," se je tolažila glede ropotulje. "Pa česa si ne izmislijo ti naši otroci! Na križanje da so se igrali! In prav Mihca so hoteli. No da, samo za igro je šlo. Pa kaj ne križamo mi drug drugega vsak dan in zares!" Nekaj je nenadoma pretrgalo kopičenje njenih misli.

Tudi deklica je skočila iz sna in se privzdignila v postelji ter napela ušesa. Iz robidja se je prav tiho in boječe oglasila ropotulja, prav tiho in kratko: samo za tri zobke in potem nič več.

"Morda je šel, da jo poišče," je ugibala.

"Morda pa si še zdaj ne upa domov in se boji noči in je lačen, žejen in lačen," se je spet pogrezala v sanje, ki so bile močnejše od nje in so dišale po hruškah v cvetju.

Bruna Pertot

Na poti v Emavs

*Sem razmišljala
ves čas
po poti,
da bi uzrla ga
pred sabo,
da prišel
bi mi naproti,
kaj storila,
kaj bi dala!
On pa je hodil
tik ob meni
in ga nisem
prepoznala.*

Bilo mi je dano

*na zemljo priti
in znati ljubiti,
po morju iti
in ne utoniti,
živeti in biti
in nikdar miniti,
v atome
luči in svetlobe
se zlitii,
prebiti zid
zemskosti in časa,
se spet prebuditi.
Ne več na tem
svetu:
v svetlobi
vstajenja:
doma
pri Očetu.*

Kristusovo vstajenje in pogled v smeri novih nebes in nove zemlje

Rane preteklega, 20. stoletja so še odprte. Boleče jih občutijo vsi, ki so bili žrtve nasilja, vsi, ki jih je povozilo kolesje velikih ideologij. Kaj ni šlo za brodolom človečnosti? Ozračje duhovne dekadence, ki ga vdihavamo še po prestopu praga tretjega tisočletja, nam dokazuje, da je po odisejadi prejšnjega, najbolj krvavega stoletja v zgodovini človeštva, zazevala praznina nesmisla. Vrednote so še v eksilu, človekov vsakdanjik je še na križu usodnega in tragičnega stoletja vojn, delitve človeštva v dva družbena bloka, ostre zareze med bogatim severom in ubožnim jugom. Človekov vsakdanjik je še žrtev ideologij nasilja. Bog sam, ki ga je človek moderne dobe zamenjal z mitom človeškega razuma, z mitom neustavljivega napredka in z mitom popolnih družbenih ureditev, je v zavesti človeštva še oškropljen s krvjo rasizma in etničnih čiščenj. Njegova podoba je še potresena s pepelom holokavsta in gulagov, preluknjana s streli Kočevskega Roga, popackana s tragedijo še krvavečega Balkana, prekrita s krvavim pljuskanjem zalivske vojne in vojne v Afriki.

Je vse to le kruta igra zla? Ali morda tudi posledica neke krive miselne in civilizacijske poti človeštva? Ne gre za negativne posledice človeške zavestne ali podzavestne ločitve od Boga? In posledično tudi odtujitve od samega sebe? Človek je od razsvetljenstva naprej verjel, da bo sam, brez Boga, zmož obvladati svojo zgodovino in živeti srečno sam s seboj in z drugimi. Toda Bog in človek sta, kot nam spričuje sveto pismo, nerazdružljiva dvojica. Bog je v srcu človeka in človek v srcu Boga.

Človek in Bog se spet iščeta. S tem razveseljivim dejstvom smo prestopili prag tretjega tisočletja. Iščeta se na obzorju prijateljstva in zaveze. Človeštvo je spet odprlo knjigo vseh knjig, kjer je zapisana zgodovina zaveze prijateljstva med Bogom in človekom. V knjigi zaveze so že opisana številna kritična obdobja odpada od Boga, podobna ali hujša kot je bilo obdobje usodnega in tragičnega dvajsetega stoletja. Božji optimizem je neizčrpen, prav tako neizčrpano je človekovo upanje in iskanje Boga.

V polnosti časov je Bog zavezo prijateljstva s človekom sklenil ne s kakšno besedno obljubo, še manj s kakšnim predpisom ali zapovedjo; sklenil jo je v osebi Jezusa iz Nazareta, človeka in Boga. "Bog

je svet tako ljubil, da mu je dal svojega edinorojenega Sina." Bog je sklenil zavezo prijateljstva v nerazdružljivi enosti Kristusove človečnosti in njegovega božanstva. Bog sam je želel v Jezusu iz Nazareta, božjem Sinu, združiti človeka in Boga. "Naj človek ne loči tega, kar je Bog združil!" nam naroča božje pismo. To ni le formula zaveze, ki jo izrečemo zaročencema v trenutku cerkvene poroke. Velja najprej in predvsem za Jezusa Kristusa, velja pa tudi za vsakega človeka. Bog in človek: dve skrivnosti, ena je v srcu druge. Neločljiva zaveza prijateljstva, brez katere človek ne more uresničiti samega sebe in brez katere božja ljubezen ne more biti to, kar je. Svobodna predaja drug drugemu, to je milost krščanstva, oznanilo prave svobode, veselo oznanilo smisla človeka in Boga. Na enkrat in neponovljiv način se je to veselo oznanilo uresničilo v življenju in pričevanju Jezusa Kristusa.

V svoji človečnosti je Jezus živel človeško življenje od začetka do konca, v vseh plasteh človeškega izkustva: od veselja do žalosti, od občutkov zavarovanosti do občutkov zapuščenosti, razočaranja in obupanosti. Odraščal in zorel je po zakonu človeške rasti. Njegova naloga je bila iti skozi človeško noč trpljenja, živeti dramo zla v prvi osebi. Kot edinorojeni božji Sin je to dramo zla živel ne le v svojem imenu, ampak tudi v imenu vseh nedolžnih, pozabljenih, poteptanih, umorjenih. Križani Kristus je zato v krščanstvu, kot je genialno uvidel prerok Izaija, trpeči božji služabnik, ki gre skozi tragedijo trpljenja in smrti. Tranzverzalno prekrizari skrivnost trpljenja in zla od začetkov zgodovine človeštva do njene dovršitve in s tem odpre človeštvu pot onstran vsepričujočih sil greha in zla. Na oni strani te poti je upanje, je življenje. Na oni strani je "tretji dan".

Nobenemu človeškemu geniju in nobenemu velikanu duha ni bilo in ne bo dano tako radikalno poseči v zgodovino človeštva: prehoditi tranzverzalno pot skozi zlo v smeri novega neba in nove zemlje. Kristusovo vstajenje je prvi dan novih nebes in nove zemlje. Njegovo vstajenje je sinteza upanja vsakega človeka in celotnega človeštva. Kristusovo vstajenje je eksplozija upanja.

"Pod noč tistega dne, prvega v tednu (tretji dan po smrti), ko so bili tam, kjer so se zadrževali učenci iz

Začetek

strahu pred Judi, vrata zaklenjena, je prišel Jezus, stopil mednje in jim rekel: »Mir vam bodi!« Ko je to izrekel, jim je pokazal roke in stran” (Jn 20, 19-20).

To, kar je Bog združil, naj človek ne loči! Združil je križanega Jezusa in vstalega Gospoda. Vstali Kristus učencem pokaže roke in stran. Vstali Kristus ima znamenja žebeljev na rokah in na nogah, ima prebodeno srčno stran.

V Kristusu je bila prebodena temna in grešna stran vsakega človeškega življenja in celotnega človeštva ter vse človeške zgodovine. Človek in človeštvo nista več zapisana smrti in temnim globinam greha in zla. V križanem in vstalem Kristusu sta človek in človeštvo izročena upanju, novemu življenju, nesluteni prihodnosti luči, bodočnosti večne sreče.

Moč velike noči in moč tistih, ki verujejo v Kristusa, je vera v novo stvarstvo, v resničnost “tretjega dne”. Njegovo težišče je v Bogu, onstran človeške zgodovine. Njegova pot pa je Kristusova pot, to je: pot človečnosti, pot zorenja sredi veselja in trpljenja človeške eksistence, kar pomeni: hoditi s Kristusom po tranzverzalni poti skozi krhko in bolečo zgodovino v smeri tretjega dne, novih nebes in nove zemlje.

Tretje tisočletje krščanske dobe bo šlo po poti, ki je uresničena v Jezusu Kristusu. V njem je bilo človeštvu dano dvojno razodetje: razodetje Boga in obenem razodetje človeka. Naj človek ne loči, kar je Bog združil! To bo naloga nove duhovnosti. Nova evangeljska duhovnost bo mistika združenja Boga in človeka, bo govorica lepote. Oznanjala bo lepoto združenja človeka in Boga, križanega in vstalega Gospoda.

“Glej, vse delam novo.” Novo pesem pojte Gospodu! To pesem veselja prepevamo v vstajenskem jutru. To novo pesem je slovenski človek znal energično izraziti v velikonočnih pesmih, ki dvigajo duha in pogled v novo nebo in novo zemljo, v tisto večno novost, ki jo je Kristusovo vstajenje dalo človeku in človeški zgodovini.

Zvone Štrubelj

Giotto: Objokovanje Kristusa.

V prvih letih devetnajstega stoletja je nemški filozof Arthur Schopenhauer v svojem delu *Svet kot volja in predstava* izpostavljal negativno vlogo volje, ki človeka priganja, da si stalno nekaj želi. To hrepenenje nemški filozof negativno ocenjuje, ker v njem ni nikoli videti konca; potreba oziroma pomanjkanje silita človeka, da napolni praznino, ki jo čuti, a trenutek zadovoljitve je kratek in minljiv, hrepenenje pa je neskončno in nenehno. Nezadovoljstvo sili človeka v vedno novo iskanje, da postane pravi suženj svoje notranje sile - volje. Schopenhauer je nanizal nekaj možnih izhodov iz tega suženjstva: umetniško kontemplacijo, moralo (kot izvajanje pravičnosti in izkazovanje sočutja do drugih) in askezo.

V 21. stoletju je ta tok hrepenenja videti še močnejši. Konsumistična družba je prav taka: hoteti, doseči, odvreči, ponovno hoteti... našemu hotenju ni videti konca. S Schopenhauerjem se strinjamo, ko pravi, da v tem nenehnem hrepenenju po zadostitvi naših potreb nismo svobodni. Sužnji smo: nepravih potreb, nerealnih praznin.

Kako se rešiti te deroče reke? Ustavimo se! Za trenutek postojmo in obrnimo pogled drugam! Zazrimo se v Njega! Velikonočno sporočilo je veličastno: Kristusova smrt na križu in vstajenje nam vlivata mogočno upanje. Govorita nam o zmagi nad vsem grdim in slabim, nad grehi in zablodami, krhostmi in izdajstvom. In o upanju: upanju, da se ponovno dvignemo, da se v kateremkoli trenutku spet postavimo na noge, da nam je kljub vsemu vedno dana še ena možnost. Vedno lahko začnemo znova. Vedno lahko pretrgamo tok, obrnemo smer našega življenja in postanemo svobodni. Vstajenski Kristus nam kaže ponovno rojstvo, zopetni začetek - veličastno možnost, ki nam je bila podarjena.

Nadia Roncelli

Smrt, razum in srce

Sodobni človek se je povzdignil na izredno visoko kulturno raven in brez težav lahko trdimo, da še nobeno zgodovinsko obdobje ni beležilo tako široke množice izobraženih ljudi. Vzporedno s tem velikim dosežkom pa se je človek začel samopovzdigovati, razumsko se je emancipiral, razsvetljenstvo ga je osvobodilo in introniziral se je kot najvišje bitje poznanega vesolja. Uveljavil se je sebični antropocentrizem, ki je Boga zamenjal s človekom.

Osvobojeni človek pa se počasi zaveda, da mu vloga boga ni najbolj prikladna. Začel ga je ponovno iskati, a s težavo, ker je izgubil tisti čut za Boga, ki so ga imeli njegovi predniki. Zato se podaja na razne nove poti, od new age-ja do orientalnih filozofij, a brez večjih zadoščenj. Prepušča se vedeževalkam in novodobnim krivim prerokom. Francoski filozof Henri Levy si celo upa trditi, da se božanstva znova polaščajo človeka. Postmoderni evropski človek je po njegovem v veliki nevarnosti, da z opuščanjem krščanskih vrednot zapade v "brezglavo regresijo", kar pomeni, da bi se lahko prostovoljno odrekel pridobitvam svoje evropske civilizacije. Tudi papež Janez Pavel II. poudarja, da vsa zahodna

kultura temelji na krščanstvu. Če bo evropski človek opustil Kristusa, bo ostal brez korenin.

Kako naj torej človek ponovno vzpostavi stik z Bogom?

Verjetno je ključ do tega razmerja ravno smrt. Današnji človek ima do smrti paradoksalen odnos: vsa naša medijska kultura nam jo ponuja brez zadržkov, v medosebnih odnosih pa se o smrti raje ne govori. Smrt kot socialni pojav, kot podatek, kot nekaj, kar se je zgodilo drugemu - to se še da sprejeti. Drugače je, če govorimo o osebni - moji smrti. O tem se človek ne pogovarja in se noče pogovarjati. A vendar, če hočeš biti odrešen, moraš najprej okusiti *nečloveškost* lastne smrti.

Zakaj nečloveškost?

Descartes je prišel do spoznanja: "Mislim, torej sem" po stopinjah tistega, ki je o sebi rekel: "Jaz sem, ki sem." Hočem reči, da se človek zaveda samega sebe zato, ker je ustvarjen po božji podobi. In po tej podobi mu ni bilo posredovano samo spoznanje, da obstaja, vlita mu je bila tudi zavest, da je ustvarjen za večnost. Z razliko od ostalih živih bitij, ki se upirajo smrti zaradi prirojenega instinkta po preživetju, se človek upira smrti, ker je le-ta bila tuja človeški naravi vse do izvirnega greha. Tragedija sodobnega človeka je ravno v tem, da je spoznal, da obstaja, ni pa še sprejel, da je njegov obstoj smiseln samo, če je postavljen v perspektivo večnosti.

Te dimenzije ne moreš sprejeti samo razumsko. Kristjan mora iskati z razumom in s srcem. Brez te druge dimenzije ostaja krščanstvo sterilno, postane skupek pravil, tradicija, ali v najboljšem primeru miselni sistem, v katerem ni prostora za Boga in ni hrepenenja po velikonočnem odrešenju.

Zato mora novodobni človek ponovno odkriti celostno krščanstvo, ki združuje intelekt in srce. Še posebej pa je važno srce. Saj kot pravi že Pascal: "... tisto, kar so ljudje spoznali na višku razsvetljenosti, je naša vera učila otroke."

Ivan Orel

Prilogo sta uredili Liljana Filipčič Corva in Nadia Roncelli.

Beato Angelico: Zveličanje.

Po priključitvi Sudetov h Grossdeutschland so se češki politiki poskusili na novo organizirati, zato da bi od Češkoslovaške rešili kar največ mogoče. Želeli so doseči neko organizacijo za svoje meje, vendar sta jih Anglija in Francija pustili spet na cedilu, tako da je 15. marca 1939 Münchenska pogodba bila prelomljena, ker so nemške čete začele z zasedbo Češke Republike. Upora ni bilo. Le nekaj ur prej je namreč Hitler dal vedeti češkemu prvemu ministru, da je v primeru odpora pripravljen porušiti "zlato Praho" do tal z bombnim napadom, kakršnega so vlade fašistične osi že preizkusile proti Gerniki. Druga svetovna vojna se je torej dejansko začela 15. marca 1939!

Le dva dni prej je vlada v Bratislavi izjavila, da se je Slovaška osamosvojila, na kar je Chamberlain takole reagiral: "Zaradi notranjega razkroja je ta izjava privedla do konca tiste države, katere meje bi po našem predlogu morale biti zaščitene. Vsled razvoja dogodkov se vlada njegovega kraljevskega Veličanstva ne čuti več vezana na to obvezo".

Tudi nas je po drugi svetovni vojni vlada njegovega kraljevskega Veličanstva pustila na cedilu, kot se je nedolgo tega zgodilo z Bosno itd. Vlada njegovega kraljevskega Veličanstva ne bo torej mogla zahtevati, da bi ji jaz bil hvaležen.

Hitlerjeva Nemčija in Sovjetska zveza podpišeta konec avgusta 1939 nenapadalno pogodbo, da bi si delili Poljsko. Vlada njegovega kraljevskega Veličanstva se končno zdrami in da Poljski najprej garancijo za meje (31. marca 1939) in nato (25. avgusta 1939) podpiše s Poljsko celo pogodbo vzajemne pomoči, ki je pa fašistični diktatorji ne obravnavajo več kot resno zadevo. Garancija ni kredibilna, vojna se bo nadaljevala. 1. septembra 1939 nemške čete vderejo na Poljsko. Isto storijo 17. septembra sovjetske čete. 3. septembra vstopita v vojno tudi Francija in Anglija.

Naš oče je že zdavnaj poslušal vsak večer radio. Ko so napovedali, da bo govoril Hitler, je poslušal zelo dolgo. Hitler je imel namreč navado, da je začel govore z obujanjem starih germanskih mitov, šele nato se je razvnel v razlagi aktualne situacije s tistim

svojim kričečim, metalnim glasom, ki mi še danes zveni v ušesih.

Za 10. junija 1940 (zaključeval sem ravno osnovno šolo) je bil napovedan Mussolinijev govor. Vsi pametni ljudje so se bali, da se bo Italija pridružila novi moriji. Oče je bil na delovnem mestu, mama je

očitno želela biti v družbi v tako usodepolnih trenutkih. Z njo in bratom smo torej šli na obisk k družini mamine kolegice Donda, ki je stanovala v razkošni vili z lepim vrtom v ulici dei Porta. Ko se je bližala ura, za katero je bil govor napovedan, smo šli vsi skupaj v

sosednjo hišo, kjer je stanoval kolegičin svak g. Chersovani, istotako učitelj po poklicu. (Po vojni sem zvedel, da je bil slovenskega rodu in komunist). Bilo nas je najmanj osem oseb, saj so tistega usodnega dne tudi ostali čutili potrebo po družbi.

Na trgu Venezia v Rimu se je zbrala ogromna množica. Z velikim patosom je veliki Duce vprašal: "Volete la vita comoda?" in množica je odvrnila: "Nooo!", pa je Duce vprašal: "Volete la guerra?", in množica je zavpila: "Siii!", na kar je Mussolini izjavil, da je Italija napovedala vojno Angliji in Franciji.

Naša družba je obsedela prizadeto, tiho in zamišljeno. Nato so drug za drugim vstali, nekateri so se objeli. Spomini na prvo svetovno vojno so bili še dokaj sveži, saj ni še preminula ena generacija od takrat. Starejši so vedeli, kaj nas čaka, in bili so zaskrbljeni. Vsi prisotni očitno nismo mogli dojeti Mussolinijeve filozofske misli, ki jo je tako izrazil: "Vojna, ki tvega eksistenco, bodočnost, usodo celega naroda je najplemenitejše dejanje, ki ga ta narod izvrši v svoji zgodovini; nujno je zaradi tega vzgajati ljudi v duhu veličine dogodkov."

Oče je večer za večerom posvečal vedno več časa poslušanju radia. A postalo je nevarno poslušati tuje oddajnike. Pozno zvečer, ko sva z bratom šla že spat, se je oče vsedel pred radijski aparat, se približal z glavo zvočniku, in poslušal tako potihoma, da ni bilo mogoče razumeti, kaj posluša. Bog ve, kaj je takrat presunilo njegovo srce. Morda je začel upati, da se bomo ob koncu vojne svobodno in nemoteno mogli posluževati svojega jezika. Vendar

Peter Merku

Iz spominov na starše (X.)

nam na žalost niti vojna ni prinesla tako zaželene svobode, saj se moramo po več kot pol stoletja še vedno boriti za osnovne pravice!

Po izkušnjah v Abesiniji, kjer je vojna trajala samo nekaj mesecev, na Češkem, kjer je trajala samo par dni, na Poljskem, kjer je trajala le nekaj tednov, so ljudje bili prepričani, da se bo povsod tako naglo razvila in da je bo tudi hitro konec, še toliko bolj, ker je italijanska propaganda govorila tudi o "guerra lampo", nemška o "Blitzkrieg". Za ljudi, posebno za tiste, ki so se spominjali lakote, ki so jo pretrpeli med prvo svetovno vojno, je bilo najvažnejše preskrbeti se z zalogo živeža, da bi si pomagali v primeru pomanjkanja. Vsi so začeli kupovati, kar je bilo le mogoče dobiti. Tako tudi naša mama. Komaj je zvedela, da je v kako trgovino kaj prišlo, naju je tja poslala, da to kupiva. Treba se je bilo postaviti v vrsto in potem ko si čakal cele pol ure, si morda dobil le kak kilogram krompirja. Trgovci so skušali zadovoljiti čim več ljudi, zato so posameznikom prodajali le določene maksimalne količine. A kot je splošno znano, se v potrebi um zbistri in domiselnost ne pozna meja. Ko sem prinesel domov prvi tovor, sem se preoblekel, da bi spremenil svoj videz, se vrnil k trgovini in se spet postavil v vrsto. To sem storil tudi večkrat zaporedoma, dokler ni mama rekla, da je dovolj, ali ko so me v trgovini prepoznali.

Gotovo je prve čase prihajalo še kaj iz afriških kolonij, saj je vendar italijanska vojna mornarica bila med najmočnejšimi. V tržaški ladjedelnici, ki je imela že dolgo tradicijo v izgradnji avstrijskih vojnih ladij, so že pred drugo svetovno vojno zgradili največjo italijansko vojno ladjo, Vittorio Veneto. Družinski prijatelj Rico Scozanich (kako je takrat točno pisal lastno ime, ne vem) je bil poveljnik 380-milimetrskih topov v krmi te ladje. Ko sta z ženo prihajala k nam na obisk, se je gospa rada igrala z mano, oziroma z nama, medtem ko se je mama z Ricotom pogovarjala po angleško (takrat je komaj končala brati v originalu Croninovo knjigo *The Citadel*). Oče se je z njim izvrstno razumel, ker je gospod Rico bil strasten fotograf. Posredoval je prvi model fotografskega aparata Leica z vsemi objektivmi, kar je bilo za tiste čase prava redkost. Na žalost

Italijanska bojna ladja Vittorio Veneto.

je šlo vse izgubljeno, ko je bil komandant rušilca Cassiopea, ki so ga Angleži potopili. Trdil je, da morajo Angleži imeti kako novo napravo, ki jim omogoča, da ugotovijo točno lego ladje, tudi če leži nad morjem gosta megla. Kot danes vemo, je bil to radar. Nekoč mi je gospod Rico podaril fotografijo vojne ladje Vittorio Veneto, ki jo je naredil z Leico in ki jo še vedno hranim.

Na začetku vojne so v tržaških ladjedelnicah delali s polno paro okoli druge orjaške vojne ladje, ki so jo poimenovali supercorazzata Roma. Tudi ta vojna ladja je bila opremljena s 380-milimetrskimi topovi. Dan in noč so delali, brez oddiha, ponoči ob razsvetljavi reflektorjev, da bi čimprej končali. Neverjeten je bil hrup pnevmatičnih kladiv, s katerimi so tolkli zakovice, da bi dodelali trup ladje. Ta kladiva so motila naše spanje še posebno poleti, ko smo morali zaradi vročine imeti okna odprta.

Ko so spomladi leta 1942 imeli preizkusiti resnično streljanje z devetimi 380-milimetrskimi topovi iz varnostnih razlogov, ladja ni šla na odprto morje, temveč se je zadržala v Miljskem zalivu za dolgimi jezovi. Tisti, ki so stanovali razmeroma blizu morja in so bili direktno izpostavljeni zračnemu pritisku, so dobili pismeni poziv, da morajo določene dni in ob določenem času imeti okna in vrata odprta, da stekla med streljanjem ne bi počila. Ko se je streljanje začelo, smo se pošteno prestrašili in tekli na okno, da bi z daljnogledom ugotovili, če so zadeli ogromna jadra, ki so bila postavljena na odprtem morju v večkilometrski daljavi. Po streljih je celotna ladja bila odeta s črnim dimom.

Nekoč sem z okna, od koder je bil prelep razgled čez cel Tržaški zaliv proti Miljam, opazoval, kako so peljali in zasidrani največjo civilno ladjo italijanske mornarice, Rex, na pomol pred parkom pri Sv. Andreju. Zaščitili so jo z verigami proti podmornicam in jo pustili tam skoraj do konca vojne. Na strani

proti Škednju pa so bile zasidrane druge orjaške ladje kot Conte Verde in Stockholm, če se prav spominjam. Zvečer, ko je oče prišel z dela domov in pokadil pri oknu cigareto, sva skupaj gledala ven, da bi ugotovila, če se je pri ladjevju kaj spremenilo. Bila je to naša opazovalnica, ki je igrala pomembno vlogo prav do konca vojne.

Trojna misija

Major Miller je za vse tri naposled določil, da gre do radiooddajniki na teren. Boštjančič naj bi s postajo "Tomato" pošiljal vojaška poročila z območja Trsta in Tržiča, Golob s postajo "Triglav" z območja Pulja, Volarič pa s postajo "Soča" z območja Reke.

Datum odhoda ni točno znan. Kobal piše, da je bilo konec junija 1944, Slava Boštjančič Rupnik pa je svojem svojega soimenjaka, a ne sorodnika Milana Boštjančiča 28. maja 1945 pisala, da je odšel iz Barija proti Trstu aprila 1944.⁷

Po pripovedovanju Milana Boštjančiča oznovskim zasliševalcem so v spremstvu kapetana iz enote No. 1 I (U) Section iz Barija potovali v Barletto, od tam pa na Vis, kjer so na glavnem štabu partizanske mornarice vsi trije izjavili, da prihajajo kot partizani, in ne kot britanski vojaki. To je presenetilo častnika, ki se je vrnil v Bari. Štab mornarice jim je dal spremno pismo za operativni štab za hrvaško Istro in jim določil nova ilegalna imena. (Edinole za Volariča Boštjančič ponavlja ilegalno ime iz Kaira Potočnik.) Potem so šli s partizanskimi čolni na Dugi otok, Olip, Krk in se izkrcali severno od Crikvenice ter krenili do Kastva.

Tam so se oz. so jih ločili. Boštjančič je še dobil zvezo s "Sočo", torej z Volaričem, ki naj bi ga bili zadržali na komandi operativnega štaba hrvaške Istre, ne pa z Golobom.

Nadaljnja usoda treh mladih vojakov ni točno znana. Nihče ni mogel izpolniti svoje naloge. Boštjančič je po že drugje opisanih prigodah izginil po zaslišanju 15. oktobra 1944 v Beli krajini. Za

Goloba je v literaturi zapisano, da naj bi padel kot borec Istrskega odreda poleti 1944.⁸ Za Volariča ni znano nič.

“Vojne je konec!” Kako lep bo oni dan... (II.del)

Ivan Volarič kot mlad fant, slikan v Tolminu.

Ljubezen in domoljubje

Iz ohranjenih osnutkov pogostih Volaričevih pisem izhajajo velika ljubezen do zaročenke, a tudi močna domoljubna in človekoljubna čustva.

Iz Egipta so v Bari zaradi številnih postan- kov pluli kar deset dni. Ivan je hrepenel po zaročenki Rezi in sanjal o poroki. Kesal se je, da se ni poročil že v Kairu, in večkrat sta s prijateljem in kolego Milanom Boštjančičem, ki je pustil srce pri Milici, prosila za dopust, da bi obiskala Kairo. "Res, da ti bogastva ne morem nuditi, vendar, če Bog da, nam vsakdanjega kruha ne bo manjkalo," je nekoč zapisal.

V nekem pismu zaročenki omenja, da ji je poslal 20 čekov po 20 šilingov. Dva naj da prof. Rudolfu, da ji tako priskrbi vse številke lista Bazovica, ki ji še manjkajo. "Za to uslugo se g. prof. zahvaljujem tudi jaz. Bil bi to najlepši spomin na kajerske čase." Trije čeki so za slovenske šolske sestre v Kairu za sklad za povojno pomoč žrtvam v domovini. Izkupiček 15 čekov pa naj prihrani zanj, ko se vrne.

⁸ Maks Zadnik v knjigi Istrski odred (Nova Gorica 1975, str. 384) opisuje izkrcanje (iz podmornice!) treh obveščevalcev na istrski obali konec junija ali v začetku julija. Dva naj bi ostala pri hrvaških partizanskih enotah, "Mirko Debeljak" (Boštjančič) pa je prispel 3. julija 1944 v Istrski odred. O njem piše v opombi, da je padel "nekje na Dolenjskem". Zato bi bil upravičen dvom tudi o smrti Milana Goloba, ki ga avtor sicer nima v besedilu knjige in tudi ne na seznamu borcev Istrskega odreda (str. 827 in sl.), pač pa med padlimi (str. 849). Na tem seznamu je med redkimi, za katere ni zabeležen točni kraj in dan smrti, pač pa je zapisano, da je "padel v Istri 1944". Volariča Zadnik ne omenja.

⁷ Mladika 1997, št. 5-6, str. 107.

Ivan Volarič z zaročenko Rezi enkrat med februarjem in avgustom 1943 v Kairu.

V Kairu se vojne grozote niso videle, v Bariju pa. Mesto sicer ni bilo razdejano, prebivalstvo pa je trpelo pomanjkanje. Doživljali so tudi zračne alarme. Enkrat je bomba padla 30 metrov od stanovanja, v katerem so bili štirje "iz vile", torej iz šole ISLD v Kairu. Porušila je dve bližnji hiši in povzročila več žrtev. Pripomnil je: "Če bi ne bilo grdo, bi Italijanom privoščil, da poskusijo tudi oni malo, kaj pomeni vojna, a navadno trpijo le nedolžni."

Vojne grozote pa mu vzbujajo tudi naslednja čustva: "Zadnje čase mi vedno pogosteje uhaja misel na vso bedo ubogih otrok v domovini, kateri so na katerikoli način izgubili svoje roditelje, ali pa so bili odtrgani od njih. Najbolj pa bodo potrebni pomoči oni, koje nemška krutost tirala v suženjstvo. Vse te bo treba poiskati po vseh delih Evrope in jih zbrati skupaj. Mnogi od jih ne bodo vedeli, odkod so, ne čigavi so. Ti bodo najbolj potrebni pomoči. Za take mislim posvetiti vse moje moči. Če bo mogoče, ustanoviti zanje poseben zavod! Brez tuje pomoči seveda ne bo šlo. Gotovo bo potrebna tudi pomoč od strani oblasti, ki je gotovo ne odreče, ker to bo narodna korist. S teboj ob strani upam, da bom s tem olajšal vsaj del gorja, ki ga povzroča vojna moji domovini, posebno med malimi."

Tretji božič v tujini (1943) in druga obletnica, kar je zapustil dom. Volarič je v Bariju srečeval mnoge znance iz domačih krajev, ki so pripovedovali o grozodejstvih Italijanov. Trepetal je ob misli, kaj šele počenjajo Nemci. Leto 1944 naj bo leto združitve z ljubljanim dekletom, leto miru in svobode. "Željno pričakujem onega srečnega dneva, ko se bo slišalo: Vojne je konec! Kako lep bo oni dan."

"Naša organizacija dela sedaj samo za partizane..."

Že mesec dni po odhodu iz Kaira je Volarič v pismu iz Barija opisal množice internirancev, vojakov in drugih, ki so se zatele k Angležem in "čakajo, da

se grejo borit za svobodo naše domovine. Ogromna večina, posebno naših primorskih Slovencev, se je odločila za partizansko stran, ki po mojem je edina, ki resnično zastopa pravice in voljo naroda." Zvedel je tudi, da je mlajši brat Jože v partizanih.

Odnos Angleži-partizani je omenil z naslednjimi besedami: "Naša organizacija dela sedaj samo za partizane in ti nas smatrajo za svoje nasprotnike, ker spadamo še vedno h kajerski vladi. Oni hočejo, da se prijavimo v njihove vrste, naš urad pa se noče radi tega kompromitirati v Kajru. Držijo nas tako in sami ne vedo, kaj bi napravili z nami. Porabiti, kot je prvotno bilo namenjeno, nas ne morejo, tako smo tukaj brez vsake posebne naloge in brez vsakega pojma, kaj bo jutri. Radoveden sem, kako bo vse to končalo."

Da se je britanska obveščevalna služba v Bariju naposled odločila za partizansko stran in da torej v tistem času v odnosu do Tita in Mihailoviča ni bilo razlik med službama ISLD in SOE (ki se je že zgodaj opredelila za Tita), nam priča tudi dokument, ki je nedavno prišel iz arhiva KGB v Moskvi. Gre za odgovore znanega angleškega dvojnega agenta Kima Philbyja na vprašanja nadrejenih sovjetskih obveščevalcev. Z drugim medvojnim gradivom o britanskih tajnih službah, ki je v Londonu še tajno, v Moskvi pa dostopno v dosjehih angleških agentov, ki so delali za Sovjetsko zvezo, jih je objavil Nigel West.⁹ Tako beremo: "V Italiji je še ena postojanka SIS, postojanka 35600 v Bariju, ki jo vodi major James Miller. Ta postojanka se zanima le za Jugoslavijo in za prodiranje v Avstrijo in Madžarsko z jugoslovanskih tal. Postojanka 35600 je v svojih pogledih trdno propartizanska in je vodila hud boj proti tistim, ki bi se radi igračkali z Mihailovičem. 35600 ne pošilja agentov v Jugoslavijo brez vednosti partizanov. Vse svoje operacije vodi skupno s partizani."

Odločitev za partizane

Volariču, Golobu in Boštjančiču je torej Ozna namenila kruto usodo kljub dogovoru z Britanci o njihovih misijah in kljub njihovi premišljeni opredelitvi za partizansko stran.

Ko je Ivan Volarič z Milanom Boštjančičem spet prosil za dopust, da bi obiskal Kairo, so mu v začetku februarja 1944 vendarle povedali, da ne sme proč zaradi nejasnega položaja. Ker so iz jugoslovanske kraljeve vojske, jih ne morejo uporabiti. Treba se bo odločiti, ali v NOV ali nazaj v bataljon v Egipt. Odločitev bo težka, ugotavlja Volarič, ki prosi Rezi, naj pismo pokaže tudi prof. Rudolfu.

⁹ S tem imenom podpisuje svoje številne knjige o zgodovini britanskih tajnih služb bivši angleški konservativni poslanec Rupert Allason. V knjigi *The Crown Jewels*, ki jo je napisal s pomočjo bivšega podpolkovnika sovjetske obveščevalne službe Olega Tsareva (zal. Harper Collins, 1998), je navedek na str. 323.

Kot smo videli, so se februarja Volarič, Boštjančič in Golob prijavi v NOV v Bariju.

Ohranjen je tudi koncept dolgega pisma prof. Rudolfu.¹⁰ V njem kritizira dva članka v 98. številki Bazovice z dne 12. februarja 1944. Gre za članka V premišljevanje Jugoslovanom (str. 4-5) in Slovenec iz Italije nam piše (v rubriki Izpod latnika, str. 15). V obeh so pozivi k enotnosti med hudo razd-

vojenimi Slovenci, ki so se znašli v južni Italiji, ob tem pa tudi jasni namigi na težnje po monopolu, na primer: "Za svobodo in proti nasilju smo se borili 20 let, če pa smo borci za resnično svobodo, mora izgniti med nami vsako nasilje... Fašistovska načela: »Kdor ni z nami, je proti nam« prepuščamo samim fašistom."

Do Rudolfa ima Volarič zelo spoštljiv odnos. Razlaga mu razmere med Slovenci v južni Italiji in svojo ter splošno odločitev za partizane. Pri Bazovici opazja zaostritev proti partizanom in meni, da gre za sad pristranskih informacij. Med drugim pravi: "Pišem Vam kot prijatelj in iz hvaležnosti do Vas, ker Vi (ste) tisti, ki ste čisto spremenili tek mojega življenja, in ne bi rad videl, da bi bili nekoč kompromitirani radi vašega današnjega stališča, ki ga zavzimate." In še: "Res je, da Vaša odgovornost radi nas, ki ste nas rešili ujetniških žic, je pred narodom velika, ampak tudi dolžnost, ki jo mi čutimo napram narodu, (je) prav tako velika in želimo tja, kamor nas ubogi narod kliče in tako krvavo potrebuje. Ne vem, če prav razumete moje preproste besede. Saj tudi mi smo del našega, v enotno fronto združenega naroda in ne smemo stati ob strani pri njegovem trplje-

¹⁰ Če je Rudolf prejel pismo, ni znano, ker ga ni v njegovi zapuščini, kot mi je povedal Gorazd Bajc, ki jo je pregledal in uredil. V Bazovici, ki jo v celoti hrani rokopisni oddelek Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, tudi nisem zasledil neposrednih odmevov nanj, čeprav v njej večkrat bremo take stavke: "Ponovno ugotavljamo, da je »Bazovica« popolnoma neodvisni slovenski tednik... Natolcevanja s kakršne koli strani, četudi bi prihajala iz posvečenih ust, so krivična, pa naj bodo izgovorjena zavestno ali podzavestno. Govoričenja z nasprotne strani so ravno tako netočna in tendenciozna, saj je ravno tej strani ta okoliščina najbolj znana. To je odgovor na razna ustmena in pismena vprašanja, ki smo jih v zadnjih dneh deležni. »Bazovica« se bo tudi nadalje borila za pravico in resnico ne samo na desni, kjer je ta resnica najbolj zavita in potvorjena, pač pa tudi na levi, kadar je potrebno. Zdrava kritika samo popravlja napake in krepi ideje, posebno pa čisti plevel, ki tako rad poganja na novih, komaj dobro preoranih slovenskih poljanah." (Bazovica, leto 4, št. 105, 2. aprila 1944, str. 15.)

Zgoraj: na oddihu v Kairu. Na sredi sta Ivan Volarič (s cigareto) in zaročenka. Desno, od leve: Ivan Volarič, Josip Dolenc in Miloš Adamič poleti 1943 v Kairu. (Slika je posodila M. Merljak.)

nju, ali celo v nasprotnem taboru, kateri končno pa niti slovenski ni."

V pismu je Volarič ostro kritičen do begunske vlade in nekaterih posameznikov v južni Italiji. "Da sta Mihailovič in Rupnik podpirana od Nemcev, je dokumentarno dokazano in to priznavajo tudi zavezniki." Edino v NOV vidi borce proti okupatorju in zaslonbo za rešitev Primorske, zato opravičuje tudi dejstvo, da "partizani so se držali načela: 'Kdor ni z nami, je proti nam.'" In še beremo: "Upam, da ste prav razumeli te moje nespretno sestavljene vrstice. Hotel sem Vam povedati, kako hudo Vas tukaj obsojajo radi Vašega stališča, ki ga zavzimate, in kako težko je nam tukaj radi tega, ker se zavedamo, kaj Vam dolgujemo. Mi tukaj, posebno Dolenc, smo Vas povsodi, kjerkoli se je pokazala priložnost, priporočali in skušali za Vas pripraviti dober ambient, če bi slučajno prišli... Prišli smo v stik tudi z najvišjim tukajšnjim predst. NOV. Našli smo povsod precej razumevanja, pa so bili vsi naši trudi uničeni radi nekaterih člankov, ki ste jih priobčili, kateri so bili v očitnem nasprotstvu s pokretom v domovini."

Dejstvo je, da je kasneje Bazovica vsekakor odločno podprla sporazum Tito-Šubašić, in torej tudi partizanski boj.

Želja po odhodu v domovino je bila vse močnejša. Dne 29. februarja 1944 je Volarič med drugim tožil zaročenki, "...kako mineva čas, katerega zapravljam tukaj popolnoma po nepotrebem, medtem ko naš narod preživlja najhujše čase. Zdi se mi, da delam krivico našemu trpečemu ljudstvu. Medtem ko naši ljudje se skrivajo po gorah in gozdovih, trpeč mraza, lakote in preganjanja kot divje zverine in se žrtvujejo za narodno in socialno svobodo, sedim jaz tukaj brez vsakega dela, ki bi koristilo naši stvari, brez vsake najmanjše zasluge, na katero bi se mogel opirati, ko se vrnem v našo osvobojeno domovino."

Zadnji zapis obsega le datum "12. III. 44". Sledila je usodna misija z radiooddajnikom "Soča".

Zaradi aktualnih pogovorov in polemik o slovenskih mejah in o evroregiji ponatiskujemo iz tretje številke revije Ampak (Ljubljana, marec 2001) nekaj odstavkov iz uvodnika, ki ga je napisal Tone Jerovšek. Vredni so pozornosti in premisleka.

Ur.

Smo res izvoljeno ljudstvo, ki si je, čeprav ga je mogoče v milijonih prešteti na dva prsta, naredilo državo? Od kod smo zbrali to moč, sedaj ni bistveno. Tudi ni pomembno, ali so nam pri tem pomagala tudi naključja. Skrb vzbujajoče pa postaja dejstvo, da po desetih letih države ne moremo ozemeljsko zaokrožiti. Ali se sploh zavedamo, kaj se dogaja z nami in okoli nas? Ali oblast oblikuje takšne okoliščine, ki bi proces določitve meje omogočile? Se glede na različnost interesov sploh oblikuje zavest o državi kot vrednoti, ki spodbuja narodovo samozavest in držo, po kateri je mogoče državo razlikovati od drugih in jo ohranjati? Ni namreč zanemarljivo, da smo v enem samem stoletju zamenjali tri države in pristali v četrti, prvič v svoji. Že ta izkušnja je za nas svarilna in nas opozarja, da država ni nekaj samoumevnega. Njen obstoj je na nenehnem prepihu zunanjih in notranjih entropičnih sil. Že zdaj, ko še ne poznamo poteka meje s Hrvaško, se nekateri, na trenutke celo nestrpno, pogovarjajo o istrski evroregiji, ki naj bi imela svojo identiteto v treh državah, in o tem, da nekdanji pravi Istrani že vedo za njene potrebe in interese. Da so se v petdesetih letih tam naselili tudi Neistrani in da je zmote preteklosti (res ne gorja in travm) popravljala že prejšnja država, niso opazili oziroma tega ne želijo opaziti.

Ali zrela država lahko pristaja na oblikovanje regij prek svojih meja, ko še niti sama ne ve, kje potekajo njene lastne? Je koristno prej začrtati meje evroregije v Sloveniji in, kot se sliši, celo njeno

regulativno oblast kot pa določiti državne meje in vzpostaviti suvereno oblast na vsem svojem ozemlju? Ali imajo tisti, ki menijo, da je to pogubno, pravico, da to povedo? Dejstvo, da smo že priča agresivnemu javnemu etiketiranju ljudi, ki se takšnemu zaporedju nedržavotvornih dejanj upirajo, niti ni najhujše. Pogubno pa je, če se razmer ne zavedajo nosilci oblasti in če z zmuzljivimi izjavami pri tem celo sodelujejo. Obvarovala nas je samo previdnost in daljnovidnost hrvaškega zunanjega ministra, ki se pogovorov o "evroregiji" ni udeležil.

...

Ali se tako razrvana majhna država sploh lahko uspešno pogaja s sosedi? In na kaj naj se opira? Je

navznoter dovolj trdna in povezana, da bi to zmogla? Trdnost in trajnost države zagotavlja le družbeno sožitje, ki izhaja iz prepleta družbenih vrednot. Država ne zagotavlja možnosti za svoje preživetje z vojsko in policijo, ki dolgoročno ne moreta nikjer ničesar obraniti, če država ne

črpa moči iz notranje urejenih pogojev za življenje, katerih temelj je osnovna pravičnost, ki poraja dolgoročno sožitje primerljivih in različnih družbenih skupin. Ali se različne družbene skupine v tej državi lahko počutijo podjetniško in ustvarjalno svobodne, ekonomsko spodbujane, socialno varne ter kulturno in nacionalno neovirane? Se, če vsa ta razmerja temeljijo na materialnih, duhovnih, kulturnih in drugih vrednotah, ki so se oblikovale skozi stoletja in jih sprejema večina ter priznavajo civilizirani narodi. Ves ta preplet sprejemljivih in ljudem nevsiljenih vrednot zajema pravna država, ki ima praviloma svoje temeljne vrednote zapisane v ustavi in jih tudi spoštuje ter dosledno izvršuje. Pogoj za obstoj države je torej pravna država, ki simbolizira bolj ali manj pravična razmerja, utemeljena na razumnih razlikah in opravičljivih ciljih. Razlike niso razum-

---

Čigava je država

---

ne, četudi jih pozitivno pravo dopušča, in sistem ni pravičen, če na kratki rok dovoljuje, da so do včeraj enaki ob primerljivem prizadevanju postali premoženjsko povsem različni ali celo socialno ogroženi. V ustavo kot družbeno pogodbo lahko predstavniki ljudstva zapišejo samo splošno priznane vrednote svojega okolja.

Ali sedanja država temelji na takih vrednotah in ali je cilj naše oblasti uravnavanje tolerantnega sožitja večine in vsakršnih manjšin? Težko bi pritrtili.

...

Prepoznavnost države, njen ugled ter sposobnost preživetja se merijo tudi po karizmatičnih voditeljih, kraljih, osvoboditeljih, zediniteljih, razdružiteljih in seveda umetnikih, ki so za življenja ali kasneje postali mit, ki simbolizira privrženost svobodi, narodu, ljubezni in lepoti. Karizmatičnih voditeljev in nespornih ter neomadeževanih junakov nimamo že petdeset let. Tiste, ki bi to morda lahko postali, pa so demonizirali ali pravočasno umaknili, da jih ne bi oplazil kak žarek priznanja. Tiste, ki so že postali narodni mit, gledamo na ekranih v podobi, ki nam je v miselnih predstavah tuja. Vendar ne vsem! Predvsem nam, ki bi raje videli stvaritelje naroda in duhovne buditelje tudi takrat, ko jim povrnemo meso in kri, strasti in stranpoti, še vedno kot povečane mite svojega ljudstva in ne kot povaljane moralne izprijece, ob katerih bi moral celo podvomiti o tem, ali so izpod njihovih peres sploh lahko nastale ode ljubezni in ali so bili upravičeni peti: "Žive naj vsi narodi...". Razgaljenje mitov potem, ko si je ljudstvo o njih že ustvarilo svojo podobo, ne glede na to, kakšni so v resnici bili, je enako žalitvam bogov. Kljub temu pa vse spoštovanje odličnim igralcem.

Da bi nas v bližnji prihodnosti lahko kdo prepoznal kot Slovenijo ali kot državo Prešerna, Trubarja, Cankarja, Slomška..., se nam torej ni treba bati. Bomo pač tujcem še naprej razlagali, da smo tista država na gornjem delu Balkana, ki leži med Italijo, Avstrijo in Madžarsko, dokler nas ne pridružijo h kateri izmed teh ali nas ne vrnejo na Balkan. Z državo je tako kot z lastnino. Po civilnem pravu mora lastnik nenehno izražati voljo imeti stvar za svojo. Cela vrsta ravnanj je takšnih, kot da ta država sploh ni naša. Pripadnost državi in poistovetenje posameznika z njo je temelj državljske vzgoje - te pa nimamo. V teh desetih letih nisem opazil dejanj, ki bi to državo krepila ali jo delala bolj razpoznavno. Že zdaj pa je zaradi njenega lastnega ravnanja jasno, da ne bo segala do tja, do koder bi upravičeno lahko.

Tone Jerovšek

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da letos poteka sto let, odkar so prišli v Slovenijo prvi salezijanci, potem ko je ljubljanski kanonik Luka Jeran dvakrat obiskal Don Bosca v Turinu...
- da je v španski državljanski vojni (1936-1939) bilo ubitih 13 škofov, 4183 duhovnikov in bogoslovcev, 2365 redovnikov in 283 redovnic, skupno 6844 ljudi, poleg teh pa na desetisoče katoliških laikov...
- da je novi slovenski ombudsman (zaščita človeških pravic...) Matjaž Hanžek izjavil v ljubljanskem parlamentu, da je prijatelj Zmaga Jelinčiča...
- da se Švicarji ne bojujejo že 500 let, pa vendar imajo vojsko v civilu iz 650.000 mož, pripravljenih, da se mobilizirajo v manj kot 48 urah...
- da bo v prihodnjih 50 letih Afrika trikrat bolj obljudena kakor Evropa...
- da iz neke francoske katoliško-protestantske študije izhaja, da je danes preganjanje kristjanov v svetu v dramatičnem porastu, tako po kvantiteti kakor po kvaliteti krutosti, predvsem na Kitajskem, v Pakistanu, v Indiji, v Sudanu, v Nigeriji in Iranu (tam spreobrnitev h krščanstvu kaznujejo s smrtjo)...
- da je filologinja prof. Barbara Zlobec v reviji *Živa antika*, ki izhaja v Skopju, objavila v italijanščini študijo o latinskem pesniku Lukanu...
- da je danes v Sloveniji 23.000 lovcev, razporejenih v nekaj sto lovskih družin...
- da je Tržačan Ivo Kerže postal vršilec dolžnosti glavnega urednika ljubljanske katoliške revije *Tretji dan*...
- da je časnikar Acattoli, vaticanist dnevnika *Il Corriere della Sera*, zapisal, da v rimski kuriji pričakujejo, da bo papež, potem ko se je pokazal tako nevezanega na dosedanje norme, spet pripustil v konklavo kardinale, starejše od osemdesetih let...
- da bo letos spomladi v Alžiru kongres o velikem sinu Afrike, svetem Avguštinu, in to na željo alžirskega predsednika Bouteflike, ki vidi v tej prireditvi gesto dialoga med krščanstvom in islamom...

Pavla Gruden.

Pesnica in kulturna delavka Pavla Gruden, ki domuje v Avstraliji od leta 1948, je v nekem sestavku, objavljenem v Zborniku avstralskih Slovencev izpred 12 let, izjavila: Avstralija ni za sanjače.

Po vsem gradivu, zbranim za ta njen literarni portret, pa

lahko zatrdim, da to velja morda le za njeno dosežanje kulturno dejavnost, nikakor pa tega ne morem reči za njeno pesniško bero..., zakaj samo sanjač si lahko drzne nenehno odstranjevati pajčevino, s katero nas čas neusmišljeno odseva, ko ta pelje v životarjenje; v njem ti namreč postanejo žile ohlapne, očesa motna, preizkušnost že betežni spomin: naslov pesničine zbirke "Snubljenje duha", nastale v ne več rosnih letih, pa prvotno trditev docela izpodbija. Teme v tej zbirki so tako aktualne, vsestranske in s takim nabojem spesnjene, da to zmorejo zgolj veliki sanjači. Napisati jih znajo le mojstri besede.

Odkod Grudnovi ta zagnanost in trmoglavost izpovedovanja? Odkod njena izostrena kritika pojavom sprenevedanja, hinavstva, nečloveškosti nasploh? Sumim, da je tega nekoliko "kriva" pokrajina Vipavske v zarobju Krasa, od koder izhaja rod njenega očeta, delno pa odziv na izzive, ki jih je življenje natreslo na

njeno pot. Sicer pa se je Grudnova rodila v Ljubljani leta 1921 in se po dolgih peripetijah znašla na še deviškem avstralskem kontinentu, kjer pa se je za časa njenega prihoda prav ta deviškost prikazala pod čisto drugačno tenčico sramežljivosti na komaj dotaknjem

telesu, torej v povsem spremenjeni obliki do dotlej pojmovane klasične nedolžnosti. Prav na tem telesu je naša pesnica odkrivala prikrite ture družbene stvarnosti, izvorna materina znamenja in tudi neprijeten zadah iz sapnika. Lepo je to razvidno v pesmi "Na podzemni postaji":

Pavla Gruden ali Spopad s samoto ob 80-letnici rojstva

*Nad razritim srcem Sydneya
s čez noč nastalimi škrbinami
za valovanjem jute in valute*

*sonce z ruto iz večernih nians
staro Mestno halo uporno lepotico
in patricijo med stolpnici
ogrinja in poljublja na oči*

*pod njo
globoko spodaj
v črnem dnu
kamnitega trebuha
v urbanizaciji na skrajnem robu
kontinenta neobljudenih širjav
z globinami in žilami za tisočletja
dela ki pod siti in rešeti politeistov
čaka na spreminjanje v kruh
"denizem" z vseh cestà planeta
ugibamo kje smo zares domà*

*na videz vdani v red voznega nereda
kot tigri čakamo na vlak
do skrajnosti nabit z voščnim molkom*

*če nanj se zruši vlak nad nami
in za seboj potegne kar nad njim
posluje manihira in po nebu sega*

nas bo pobral žerjav

S pesmimi, objavljenimi v več zbornikih avstralskih in drugih zdomcev, še posebej pa v dvojezični reviji Svobodni razgovori, katere Grudnova je bila dolga leta urednica, sedaj pa sourednica, skuša pesnica odstranjevati duhovne pregrade, ki razpolavljajo naše

zdomske skupnosti. Pogumno se zazira v krepkejši "jutri" tega občestva - kot tudi splošno človeškega, kdaj pa kdaj pa se prepušča sanjarjenju, kar nedvomno domuje v prabitnem Duhu dobrega, toda približevanju tej sanji pomirjenja pretresa konflikt o sobivanju svetlobe in teme, izpostavlja tveganje

enega samega bitja, ki bi zmoglo prenesti sobivanje Erosa in Tanatosa. Zanimivo je, da je za pesnico Smrt - moškega spola.

*Zate v meni naj zapojem eno,
Bogve kolik je moj delež let
Naj zdaj, kar je med nama, zve ves svet:
Življenje, Luč, Ljubezen in Elan*

*Tijaz - jazti do konca. Noč in dan.
v korak greva, naj kamorkoli grem.
Hvala ti za tisto, kar veš, da vem.*

...
*Grej se v mojih grudih - čas je dolg.
Spi, krohot, prav ljub mi je tvoj molk!*

...
Na drugo stran se obrni, grej se, Smrt!

Še pronicljivejša in zrelejša, slogovno čista je pesem "Intermezzo":

*Ti nebo - jaz morje,
ti drevo - jaz livada,
ti pastir - jaz tvoja svirel.*

*Najine misli - najine besede,
kite čiste lepote,
vzporednici na dlani.*

*Ti roža - jaz čebela,
ti sonce - jaz sončnica,
ti zenit - jaz zaton,*

ti sled si mojih dobrih dni.

Taka je pesnica Grudnova: od viharništva do intimne, sunkovite in ihtavo, polnokrvno in boleče, pa spet zamišljeno in zasanjano, tu in tam s komaj zadržano resignacijo, zlasti ob pojavu samote. Vendar tudi to zmore premagati, zakaj prav samota in prisluškovanje njej, drzno tekmovanje z njeno uničujočo močjo je v naši pesnici sprožilo tisto, kar je v risu naše slovenske območnice postal redek pojav. Imamo sicer nekaj primerkov haiku-poezije, vendar je ob tem še veliko nedorečenega, veliko privzetega igračkanja, kar pa je za Pavlo Grudnovo logična simbioza dotlej upesnjene, nekakšno hudourniško sotočje, ki se umiri v maternici velike reke; vanjo gre vse, kar se je dobrega in hudega po poti nabralo, in ko se naplavine usedejo na dno, se vode mirno in urejeno bližajo svojemu lijastemu izlivu. Haiku-poezija Grudnove pa ni samo nazorna podoba dogajanja v naravi, ni samo prenos lastnosti ene besede na drugo, temveč je v njej izjemno visoka stopnja metaforičnosti, kot pravilno ugotavlja Boris A. Novak, kar so že zgovorni znaki tako imenovane pesniške oblike "senryu", ki je po svoji zlo-

govni zgradbi enaka haikuju, je pa snovno in vprašanjsko odprta stiskam (socialnim, etičnim, religioznim), ki človeško bitje stalno vznemirjajo in ga seveda pogojujejo. Grudnova je tako slogovno kot vsebinsko večino teh pesmi izoblikovala do popolnosti, kar daje svojstveno obeležje slovenskemu pesništvu. Sama izreka - med posvetili, natisnjenimi v uvodu zbirke, ki gredo njeni družini in ljubiteljem slovenske besede - zahvalo: Japonski, deželi vzhajajočega sonca, za haiku, moj kažipot v zbirko Snubljenje duha.

Iz razdelka MED ZVEZDAMI

...
*V temo in azur
sonce spušča in dviga
sence - jadra ur.*

...
*Hlad. Mir. Z verande
zrem v luno goljuševko
z obrazom pande.*

...
*Svod, večno mesto
nebesnih teles - in glad
pod Rimsko cesto.*

...
*Bit, božja roka
- pestrost nebesnih teles -
dušo obkroža.*

...
*V sinjem oboku
krog Zemljinih bokov Duh
v mavričnem loku.*

...
*Ne, ni trenutka,
ne z dušo ne z naravo,
brez Prazasnutka.*

...
*Planet zle volje
pošastnih naraščajev -
brat brata okolje.*

*Terra felix - neznano v znanem:
Sijaj v kristalih
ledenih rož - spomin nanj
v belih opalih.*

...
*Te oči, o Bog, zro
v polmrak, ki se razpira
v soncu kot OKO.*

...
*Zvezde migljajo
v mir... Mlaj! Pod Južnim križem
ptički cingljajo.*

...

Od nas so se poslovili

MARIJAN ŽIVIC

Zaradi dolgotrajne bolezni in starostne onemoglosti je v nedeljo zjutraj, 25. februarja 2001, umrl duhovnik, kulturni in narodni delavec gospod Marijan Živic. Od njega smo se poslovili v četrtek, 1. marca, najprej z mašo v svetoivanski cerkvi v Trstu in potem v Bazovici.

S hvaležnim spominom pospremimo pokojnega duhovnika na njegovi več kot 82-letni življenjski poti. Marijan se je rodil 6. avgusta 1919 pri Sv. Ivanu v Trstu očetu Ivanu, po poklicu kamnoseku, in materi Mariji Zahar, perici. V družini sta se rodila še sestra Dora in brat Lucijan.

Osnovno šolo in učiteljske je obiskoval v Trstu. Odločil se je, da bo postal duhovnik. Licej je opravil v koprskem semenišču, bogoslovje v Gorici. Bili so to težki časi narodnostne nestrpnosti, ki se je seveda poznala tudi v cerkvenih krogih. Slovenski in hrvaški gojenci so morali veliko potrpeti in pretrpeti, če so hoteli doseči cilj.

Gospod Marijan ga je dosegel 30. maja 1942, ko je bil v stolnici sv. Justa posvečen v duhovnika. Razgrajanje fašističnih skrajnežev je motilo tudi praznovanje njegove nove maše pri Sv. Ivanu, ker jih je preveč vznemirjala slovenska beseda in pesem. Pridigal mu je dr. Jakob Ukmar.

Njegova prva služba je bila v slovenski Istri. Od 1. avgusta 1942 do julija 1944 je bil župnijski upravitelj v Sočergi, kjer je popravil župnijsko cerkev, in v Movražu. Kot duhovnik je želel predvsem služiti človeku. Razmere so bile težke. Ako je posredoval pri enih, se je zameril drugim in obratno. Maja 1944 je moral bežati, ker mu je ena stran stregla po življenju. Dobri ljudje so ga prepeljali na kmečkem vozu skritega v senu najprej v Koper, potem v Trst. Tudi od tu se je moral umakniti v Furlanijo, nato v škofijo Como ob švicarski meji. Nekaj časa je bil tudi v begunskem taborišču Riccione.

Junija 1945 se je vrnil v Trst in postal duhovni pomočnik na Repentabru in nato na Opčinah. Od 28. julija 1948 do Velike noči 1996 je bil župnik v Bazovici in na Pesku.

Kot bazovski župnik je razvil vsestransko dejavnost. Zelo ga je veselilo delo z mladino in je v ta namen leta 1948 ustanovil dobrodelno društvo Slokad, ki je dolga desetletja organiziralo otroške kolonije. V ta namen je poskrbel tudi za hišo v Dragi. Poskrbel je za prenovo župnijske cerkve v Bazovici. Zelo lepa so barvna okna delo Edija Žerjala. Prav tako je prenovil cerkvi v Gropadi in na Padričah. Na Pesku je dal zgraditi novo cerkev, ki jo je poslikal Tone Kralj. Za razne dejavnosti je v Bazovici zgradil župnijsko dvorano in Slomškov dom. Bil je namreč velik častilec tega velikega Slovenca in mari-

borskega škofa, ki je sedaj prištet med blažene. Gospodu Marianu pa je bila še posebej pri srcu verska, npravna in narodna rast ljudi: koliko predavanj, srečanj za starše in drugih pobud je organiziral. Veliko je sejal, kje in kdo bo želel, pa ne vemo. Zelo ga je tudi zanimala pevsko kultura, saj je bil med soustanovitelji Zveze cerkvenih pevskih zborov.

Spominjamo se ga kot prijaznega in občutljivega sogovornika, človeka z odprtim in izredno humanim srcem. Sadove svojega dela ni namenil osebni slavi in osebnim koristim, ampak v čast Bogu in v dobro ljudem. Vsem nam bo ostal spomin nanj v delih, ki jih je zapustil. Spomin na zvestega duhovnika, človekoljuba in prijatelja.

MN

STANISLAV SOBAN

Po kratki bolezni je 21. marca v 88. letu starosti umrl pravnik prof. Stanislav Soban. Rodil se je 6. junija 1913 v Lokavcu na Vipavskem. Očeta je izgubil na fronti v 1. svetovni vojni, zato se je toliko bolj navezal na mamo. V Gorici je obiskoval malo semenišče,

maturiral pa je na državni gimnaziji in diplomiral iz prava leta 1940 v Padovi. Nastopil je kot notarski pripravnik, nato je bil v posebnih bataljonih, po razpadu Italije pa je doživel "goriško fronto". Kasneje je bil pomočnik goriškega slovenskega podžupana Tonklija in je uvajal slovensko uradovanje. Na občini pa je ostal še v času partizanske in nato zavezniške uprave do povratka Italije leta 1947. Težave z državljanstvom so mu delali do leta 1958. Od šolskega leta 1949-50 do upokojitve jeseni 1976 je poučeval na slovenskih šolah v Trstu, od tega več kot 20 let pravo in ekonomijo na Slovenski trgovski akademiji, današnjem Trgovskem tehničnem zavodu Žiga Zois. Za šolske potrebe je s ponatisi vred kot razmnoženine izdal kar ducat učbenikov o pravu, ekonomiji, javnih finančah in statistiki. V letih 1977-88 je bil prej v nadzornem, nato pa upravnem svetu sedanje Kraške zadružne banke na Opčinah. Kot tankočuten pravnik in član različnih pravnih komisij Slovenske skupnosti je oblikoval predlog zaščitnega zakona, ki ga je SSK odobrila na II. deželnem kongresu leta 1977, nakar je sodeloval pri njegovih posodobitvah, pri obsežni in temeljiti kritiki Maccanicovega (vladnega) osnutka, nato pa je zastopal SSK v delovni skupini, ki je pripravila skupni predlog vseh najpomembnejših političnih in družbenih komponent manjšine, ki je nudil ogrodje za sicer dokaj spremenjeno vsebino letos odobrenega zaščitnega zakona. Leta 1986 je prejel "odličje Slovenske skupnosti".

IJ

LAURA ABRAM

Laure Abram ni več, šla je iskat večno plačilo, ki si ga je zaslužila s svojim več kot polstoletnim delom v korist skupnosti na šolskem, kulturnem, socialnem, verskem področju in nenazadnje, ko je bilo to potrebno, tudi v politiki.

Vrednote dela v skupnosti in za skupnost, katerim je ostala zvesta do konca, je osvojila že mlada, saj je odrasčala v znani slovenski družini, ki je vsidrana v Trstu ostala zvesta slovenstvu in svojemu poslanstvu tudi v najtežjih letih, ko je preganjanje slovenske manjšine, neločljiv del fašističnega nasilnega asimilacijskega stroja, doseglo svoj višek.

Študirala je na Katoliški univerzi v Milanu, enem redkih zatočišč pred režimom, ki je postajal vse bolj vsiljiv in kjer je veliko mladih intelektualcev - nekateri med njimi so po vojni postavili temelje novi državi - spoznalo osnove nauka o svobodi in demokraciji. Laura Abram je zrastle v njihovi visokošolski organizaciji, dobila pravi odnos do organiziranega dela in razumela njegovo vrednost za družbo. Večkrat je poudarila, da človek v organizaciji velja več, je boljši. To jo je vodilo tudi v dosledno spoš-

tovanje drugače mislečih, zato ji je bil tuj kakršenkoli integralizem. Ta spoznanja so ji ostala dragoceno vodilo vse življenje in se jim ni nikoli odpovedala. Že prvo leto po vojni je sodelovala pri snovanju javne slovenske šole, njen čut za socialna vprašanja in za pomoč potrebnim jo je vodil do ustanovitve Vincencijeve konference in se priključila aktivnemu kulturnemu življenju. Tako je kasneje sodelovala pri ustanavljanju Društva slovenskih izobražencev in bila med njegovimi prvimi animatorji. Trajno sled je pustila na šolskem področju bodisi v učni stroki (z dvema vadnicama latinskega jezika) kakor tudi kot ravnateljica Liceja "F.Prešeren", ki je pod njenim vodstvom postal vodilni zavod v manjšinskem šolstvu. Pomembna je bila tudi njena prisotnost v raznih organih tržaške Cerkve, ko je bilo treba zastopati slovensko komponento. Manjšina mora biti Lauri Abram hvaležna tudi za vlogo, ki jo je odigrala v krajevni politiki, saj se ni potegnila nazaj, ko je bilo potrebno zagotoviti slovensko zastopstvo v tržaški mestni konzultii in krajevni zdravstveni enoti. Znala je vedno zelo trezno ocenjevati situacijo in probleme.

Za dragoceno delo, ki ga je opravila, bo naša širša in ožja skupnost gotovo ohranila Lauro Abram še dolgo v hvaležnem spominu.

SP

Zapisnik 29. literarnega natečaja MLADIKE

Člani komisije, ki jo sestavljajo pisatelj Alojz Rebula, prof. Diomira Fabjan Bajc, prof. Marija Cenda Klinc, prof. Ester Sferco in Marij Maver, so vzeli v pretres gradivo, ki je prispelo na 29. literarni natečaj Mladike in takole odločili:

PROZA

Prvo nagrado prejme novela z naslovom **ODEJA**, ki je prispela s psevdonimom Morjana. Novela opisuje dramatično doživetje iz življenja zamejske družine. Odlikuje jo zaokrožena kompozicija, živo podajanje in realističen opis podrobnosti iz naše polpreteklosti. Jezik je sočen in slog živahen.

Avtorica je **Majda Košuta** iz Trsta.

Drugo nagrado prejme novela **RIMSKA CESTA**. Novela prinaša istrsko zgodbo iz časa abesinske vojne. Pisateljica se predstavlja z umetniško močnim in finim motivom, ki bralce prevzame. Istrsko atmosfero podčrtuje raba narečja v dialogih.

Avtorica je **Nelda Štok Vojska** iz Marezige.

Tretjo nagrado prejme novela z naslovom **TOVARŠIČICA SAMARA**. Pripoved iz povojnega obdobja na Kozjanskem je pričevanjsko odličen prikaz duhovnega posiljevanja v slovenski vasi pod komunistično diktaturo. Pisanje izstopa po svoji duhovitosti, ki mestoma zavzema oblike groteske.

Avtor je **Marjan Marinšek** iz Velenja.

Komisija priporoča za objavo še: novelo **KOVAČNIK** Marjete Šedivy iz Gornje Radgone; noveli **MARIJA SEDEM ŽALOSTI** in **LUKA** Marjete Ratkovic iz Slovenke Bistrice; ciklus črtic Marjana Marinška iz Velenja;

novelo **TIŠINA** Roka Vilčnika iz Maribora; novelo **DOKONČNA ODLOČITEV** Janeza Povšeta iz Gorice; novelo **JEZIK NA STENI** Vinka Möderndorferja iz Ljubljane; novelo **MAVRICE** Irme M. Ozbalt iz Floride; novelo **VISOKA PESEM** Nade Matičič iz Ljubljane; novelo **SOBA** Manke Klemenšek Križman iz Ljubljane.

POEZIJA

Prvo nagrado prejme cikel pesmi s psevdonimom **Drava**. To so poetični utrinki nežne, občutene in pristne lirike. Izraz je na videz preprost, a ga odlikuje izvirnost komparacij in nekakšna lapidarnost.

Avtorica je **Mihaela Mravljak** iz Ljubljane.

Drugo nagrado prejme cikel pesmi **Razmišljanja in Ljubezenske**, s psevdonimom **Kalisa**. Pesmi so napisane v tradicionalnem pesniškem jeziku. V prvem ciklu prihaja do izraza samospraševanje o smislu bivanja, drugi cikel pa zajema vrsto ljubezenskih izpovedi. Pesmi odlikuje iskrenost doživetja in klasičnost izraza.

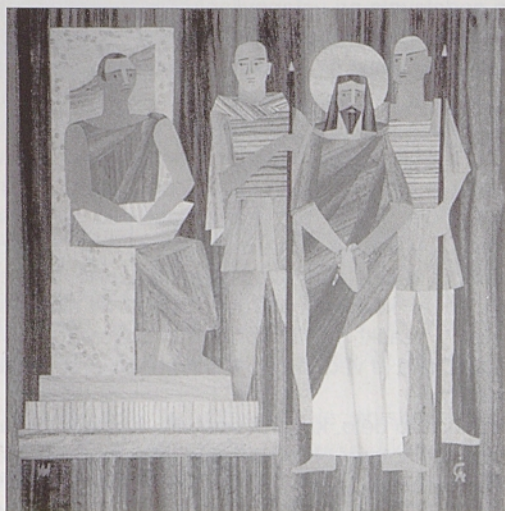
Avtorica je **Angelca Toure-Šijanec** iz Selnice ob Dravi.

Tretjo nagrado prejme cikel pesmi s psevdonimom **Škotska**. V kratkem ciklu je podana občutljiva, doživeta, iskrena, formalno izčiščena izpoved matere otrokoma. Jezik je kultiviran.

Avtorica je **Lidija Golc** iz Ljubljane.

Komisija priporoča za objavo še pesmi: **ZADNJA POMLAD V DACHAU** in **LETNI ČASI SRCA** Igorja Borisa Torkarja Fakina iz Ljubljane; cikel pesmi Majde Senica iz Maribora in cikel **BARJANSKA VILA** Marka Simičiča iz Ljubljane.

Dejal je, da se vrne zagotovo

O, kaj si vse, Marija, pretrpela,
ko nisi mogla sneti s križa ran
ne krone z las, z bodicami obdane -
pred Tvojimi očmi je krvavel.

In vedno bolj Ga teža je dušila,
Nedolžnega Pribitega na križ.
In koliki so zrlri Vanj brezbržno -
kot da ni bil nikdar dobrot delil...

Življenje bi Mu dala, če bi mogla.
In vendar zna trpeti z Njim srce,
trpeti iz brezmadežne ljubezni,
in zreti drgetanje rok in nog.

Potem naenkrat vse je dokončano.
S svetilko zveste vere greš domov.
Dejal je, da se vrne zagotovo!
In res je prišel k Tebi tretji dan.

Pri Njem si zdaj, na vekov veke srečna.
Zaradi križa bolj Te rad imam.
In kadar me boli, Ti kličem: "Mama!"
Ti veš za vzdih "naj ne boli preveč..."

Vigred večnosti

Ah, vigred trav, trobentic, trajn potočkov!
Še eno tvoje je ime: Pomlad.
A v vigred ptičkov pesem se prikrade,
in sonce, ki bilo je dolgo proč.

Saj rad imam začarano poletje,
ki briše iz spomina staranje;
z jesenjo čakam grozdov dozorenje,
in z zimo hodim zvezdi Modrih pet.

A ti si, vigred, novi dih življenja!
Še zdaj ti tli v očeh Vstajenja vest,
na dnu srca sva znova brat in sestra.
In vigred večnosti ni več le sen.

Molčeči Prijatelj

Še poje kdo danes o skritem zakladu?
Detektorji, zdi se, odkrili so vse.
In vendar je tehnika naša le - dekla.
O živem zakladu zapel bi vam rad.

Prišteti Ga moramo k našim neznancem,
če zemlja nam naša edini je dom...
Ime Mu je Jusuf v puščav idiomu,
in Jožef po naše, od svetih financ.

Najraje molči in poslušaj pozorno.
V dejanje uprt je, in v to, kar je prav.
Če s tem, kar Ga prosiš, se strinja - napravi!
Mogočen Nebeških financ je resor...

In če ti pri srcu je Božje kraljestvo
in veš, da je zemsko-nebeškega Zmes,
lahko se na Jožefa-v-banki zaneseš -
do konca ostane Prijatelj ti zvest.

Avgust Čermigoj: Kristus pred Pilatom (levo zgoraj);
desno spodaj, Kristusa polagajo v grob (intarzija).

DRUŽINA V DOBI KOMUNIKACIJE: GLUHA, SLEPA IN NEMA?

Rubriko *Agora pod lipo* smo pred kakim letom uvedli v mladinski prilogi *Rast*. V njej smo objavljali mnenja o aktualnih problemih, večinoma na mladinske tematike. Od te številke dalje obnavljamo to rubriko in jo selimo iz *Rasti* v *Mladiko*. Postala bo forum - agora, torej - v katerih se bodo oglašali vsakič drugi pisci. Temo pa bo določal urednik rubrike, v tokratnem primeru - podpisana. Skupaj bomo torej razmišljali o aktualnih problemih, ki se bodo bolj ali manj od blizu dotikali naše zamejske skupnosti. Včasih - kot v tej številki - bomo izhajali iz kake tematike, ki je zaradi posebnega dogodka aktualna v širšem prostoru, in jo bomo prikojili našemu prostoru. Drugič se bomo lotili specifično manjšinske problematike; spet tretjič kake teme, ki ni vezana na kak poseben dogodek, pač pa je zaradi obče pomembnosti vedno aktualna.

Tokrat smo se ob nedavnem godu sv. Jožefa, zavetnika družin, spomnili na perečo problematiko, ki so jo v Italiji sprožile hude tragedije, ki so se pred nekaj tedni odigrale v nekaterih italijanskih družinah. Nezaslišan zločin v mestecu Novi Ligure je sprožil nešteto komentarjev in diskusij o pomenu vzgoje, o vlogi osnovne človeške celice v današnji družbi, o komunikaciji v družinah.

V prvem prispevku lahko preberemo, kako o vzgoji razmišlja Martin Marussi, mlad slovenski intelektualec iz Gorice. V drugem prispevku se o tem, ali ima družina v današnji družbi še tako odločilno vlogo, kakršno je imela v preteklosti, sprašuje Majda Cibic Cergol, mati treh otrok, profesorica na eni izmed slovenskih višjih šol v Trstu. Mirjam Bratina Pahor, diplomirana teologinja in pedagoginja, predsednica družinske skupnosti *Sončnica* iz Gorice, pa posreduje svoje vtise o tem, kako je s komunikacijo med otroki in starši v naših družinah.

Maria Montessori, znana italijanska pedagoginja, je v svojem življenjskem obdobju prišla do spoznanja, da je za vzgojo otrok najpomembnejša svoboda. Vendar kaj pomeni svoboda? Trdila je, da je svoboda možnost ali sposobnost segati s spomini v lastno otroštvo. To je po njenem mnenju vir samostojnosti, energije in moči, skratka svoboda, ki nas ne utesnjuje, nas ne usužnjuje, obratno, nas pušča svobodne in ustvarjalne, vitalne in življenjske. Vzrok zla in slabega lahko strnemo prav iz "neočiščenega spomina", to pomeni iz naših notranjih nerešenih stisk, ki jih držimo v sebi in ki so nekako zaklenjene v naši duši, v naši notranjosti, v nas samih.

Teolog Dietri Bonhoffer v prvem delu svoje knjige "Svobodni in zvesti v Kristusu" poudarja prav odgovorno ustvarjalnost v svobodi. Trdi, da bodo samo z odgovorno ustvarjalnostjo v svobodi prihodnje generacije izboljšale naš svet, naše življenje. Človek XXI. stoletja, človek tehnologije in znanstvenih dosežkov, potrebuje novega elana za ustvarjanje novega sveta, v katerem bosta vladala pravičnost in mir.

Kaj pa je človek, če ne to za kar je bil ustvarjen? Preko našega stvarjenja, preko naše narave, nam Bog govori, kaj naj delamo in kaj naj počnemo. Tako kot smo bili ustvarjeni, tako naj tudi delamo in ravnamo. Zakaj je potemtakem potrebno segati v otroštvo? Odgovoril bom z vprašanjem. Kaj je tisto, za kar smo

gotovi, da se je zares zgodilo? To je preteklost. Preteklosti ne bomo mogli nikoli spremeniti, ne bomo mogli nikoli pozabiti. Zgodilo se je, kar se je zgodilo. Naša preteklost in s tem tudi naše otroštvo je edina

govorica in gotova stvar, ki jo imamo. Nobeden ne more trditi, da je preteklost izmišljena, razen če ne verjame v nek iluzoričen svet, ki pa ga ne more dokazati. Torej je naša edina garancija preteklost. Zato je formula za življenje strnjena v naslednjem stavku: uči se iz preteklosti, da boš razumel sedanost in boš tako lahko načrtoval prihodnost. To človek dela že vso zgodovino od svojega rojstva do današnjih dni. Uči se iz svoje lastne zgodovine in tako razume, kaj naj naredi v sedanosti. Preko tega lahko načrtuje in napoveduje svojo lastno prihodnost.

Martin Marussi

Vzgoja k svobodi

Temeljna dimenzija vsake človeške osebe je, da je bitje komunikacije, da je dar drugemu človeku, da se razkriva drugemu. Biti pomeni za nas biti z drugim človekom ali z drugimi. Kakovost našega bivanja temelji na naših medsebojnih odnosih. To velja tudi za družinske odnose. V družini poteka otrokova primarna socializacija: otrok se uči sporazumevanja najprej preko neverbalne govorice, nato pa verbalne. Temeljna potreba vsakega otroka je, da začuti, da ga imamo radi in da ga sprejemamo takšnega kakršen je, z vsemi pozitivnimi in negativnimi lastnostmi, da ga ne cenimo le takrat, ko dela tako, kot mi želimo. Bitveno je, da znamo otroka tudi na primeren način pohvaliti in da mu povemo, če se neprimerno obnaša. Napačno pa ravnamo, če otroka označujemo z oznakami značajskih potez: npr.: si neumen, si neroden... Tako v otroku gradimo negativno samopodobo. Otroci, ki imajo pozitivno samopodobo veliko lažje komunicirajo z drugimi in iščejo tudi pri sočloveku pozitivne lastnosti.

V vsaki družini naj bi potekala dobra komunikacija najprej med možem in ženo: to pomeni, da si zakonca vzameta čas in se pogovorita o svojem doživljanju, čustvih, pričakovanjih, razočaranjih. Dober odnos lahko namreč gradimo le z iskrenim pogovorom o

vseh stvareh, ki jih doživljamo. Tudi v odnosu do otrok moramo biti iskreni in dosledni. Naučiti se jih moramo poslušati, biti strpni do drugačnega mnenja, izražati svoja čustva in občutke. Moč in kvaliteta ustrezne komunikacije se pokaže zlasti pri reševanju problemov in konfliktov.

Mirjam Bratina Pahor
**Komunikacija
 v družini**

Največji absurd današnjega časa je prav ta, da živimo v dobi izjemnega tehnološkega napredka na področju telekomunikacij, da ima že skoraj vsak svoj "telefonček", da nekateri ure in ure preždiijo pred računalnikom in deskajo po internetu ali se pogovarjajo po elektronski pošti, kjer jim s

sogovornikom ni potrebno stopiti v nek globlji odnos; kljub temu pa je največ težav prav v medčloveških odnosih: ljudje postajajo med seboj vedno bolj odtujeni, ne znajo se več pogovarjati med seboj, nimajo več časa drug za drugega; vse je pomembnejše: delo, konjički, televizija... Tako postaja največji sodobni problem prav osamljenost in nezmožnost ustvarjanja globljih odnosov. Kako prebiti začarani krog? Tako, da začnemo pri sebi in skušamo v vsakdanjem življenju posvetiti več časa medsebojnim odnosom in dobri komunikaciji, ki vključuje spoštovanje osebe, sprejemanje, aktivno poslušanje in izražanje osebnega mnenja čimbolj jasno in iskreno.

V zadnjih tednih nas vse bolj pretresajo novice o krutih tragedijah, oziroma krvnih obračunavanjih, med samimi družinskimi člani. Pred takimi primeri seveda ne moremo in ne smemo zatiskati oči in ostajati hladnokrvni, misleč, da se ta dogajanja nas ne tičejo, da se odvijajo tam nekje izven našega okolja. Nasprotno! Tako družinsko zločinstvo je nam lahko zelo blizu in nas vodi v razmislek, da pravzaprav kaj podobnega lahko doleti tudi nas, ki se otopelo vrtimo sredi današnjega družbenega sistema in le s težavo kljubujemo vsem tistim dejavnikom, ki rušijo temelje osnovni družbeni celici - družini. Pa vendar, v kolikšni meri lahko danes sploh vpliva družina na razvoj otroka? Tudi temu vprašanju posvečajo mediji veliko pozornosti, in to bodisi v televizijskih diskusijah kot v časopisnih razpravah. Strokovnjaki namreč menijo, da ima družinsko okolje zelo malo (približno 10%) vpliva na formacijo otroka, in to v pozitivnem kot v negativnem smislu, saj se je tak pojem družine, kakršen je bil nekoč ukoreninjen v naši zavesti, že popolnoma skrhal. Iz tega sledi, da je otrokov razvoj skoraj docela pod vplivom

družbenega okolja, ki po eni strani sicer lahko zelo vzgojno in pozitivno usmerja otroka k spoznavanju vrednot in h kreptitvi njegovega značaja, po drugi strani pa je to okolje lahko zelo zavajajoče in s svojimi številnimi negativnimi dejavniki krha otrokov značaj in ga neodgovorno postavlja pred številne družbene izzive, sredi katerih se otrok znajde brez opore in z lahkoto zaide na stranpota. Doba adolescence pa v njem še stopnjuje konfliktnalne odnose, ki vodijo do številnih depresij ali pa do takih nasilnih dejanj, ki so našemu razumu skoraj nedojemljiva.

Majda Cibic Cergol
**Ponovno
 ovrednotimo
 družino!**

Skratka, nahajamo se že v močno razvrednotenem družbenem sistemu, ki pod krinko napredka navaja mladega človeka le k udobju, lagodnosti in pretirani svobodi, pri tem pa prezira njegove notranje duhovne potrebe in popolnoma zavira njegovo rast k zrelosti in odgovornosti. Tako smo se znašli v slepi ulici, iz katere sploh ni izvzeta naša manjšinska skupnost, ki prav tako ostaja brez moči pri vzgajanju k življenjskim vrednotam. Zato ostaja moja želja predvsem ta, da je treba v takem sistemu napeti vse moči in ponovno ovrednotiti družino.

Iz delovanja Društva slovenskih izobražencev

Dr. Metka Klevišar (levo) in pogled v Peterlinovo dvorano med Prešernovo proslavo (desno); spodaj, govornik Jurij Paljk.

V ponedeljek, 5. februarja, je bila gost na večeru Društva slovenskih izobražencev literarna zgodovinarica, pesnica in etnologinja dr. Marija Stanonik, ki je govorila na temo sprave in miru. Naslednji večer, 12. februarja, sta Društvo slovenskih izobražencev in Slovenska prosveta priredila tradicionalno vsakoletno Prešernovo proslavo v znamenju ustvarjalnosti, umetniških priznanj in nagrad. Slavnostni govornik je bil časnikar Jurij Paljk, za glasbeno spremljavo pa je poskrbel pianist Paolo Biancuzzi, gojenec Glasbene matice v Trstu. Odlomke nagrajenih del literarnega natečaja Mladike pa so brali igralci Radijskega odra. V ponedeljek, 19. februarja, je predavala prof. Tatjana Rejec na temo Marginalije k TIGRu. Naslednji ponedeljek, 26. februarja, je bil umetniški, saj je na njem nastopil igralec ljubljanske Drame Brane Grubar, ki je imenitno podal monodramo Žarka Petana "Hoja za očetom". V ponedeljek, 5. marca, je izredno zanimanje sprožilo predavanje dr. Metke Klevišar, ki je zbranim na ponedeljkovem večeru govorila o ustanovi HOSPIC. V ponedeljek, 12. marca, pa je bil gost DSI akademski slikar in pisatelj Marijan Tršar. Pisatelj Jože Snoj je predstavil njegovo knjigo spominov z naslovom "Dotik smrti", na istem večeru pa so odprli tudi zanimivo razstavo Tršarjevih slik in grafik, ki jih je umetnik izdelal v taboriščih Gonars in Teharje.

Pisatelj Jože Snoj, avtor spominov slikar Marijan Tršar in Ivo Jevnikar (levo); Karlo Kocjančič, Gorazd Bajc, Aleksij Kalc in Ivo Jevnikar ob predstavitvi knjige o Ivanu M. Čoku (desno).

ISKRIVI SMEH

V Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici se je 6. februarja končal niz komičnih gledaliških predstav, ki jih je Zveza slovenske katoliške prosvete priredila pod naslovom Iskrivi smeh na ustih vseh. Med drugim sta bili na sporedu novi deli amaterskih gledaliških skupin PD Štandrež in Oder 90. Podelili so tudi goriški del priznanj Mladi oder.

ZA UVELJAVLJANJE SLOVENŠČINE

Člani pravne komisije Slovenske skupnosti v Trstu Peter Močnik, Vladimir Vremec, Alojz Tul in David Malalan so pripravili brošuro Za uveljavljanje slovenščine v odnosih z javno upravo. V njej so pravni nasveti in vzorci različnih prošenj in listin v slovenščini.

Predstavili so jo 6. februarja na tržaškem sedežu SSK, kjer odtlej ob sredah med 9.30 in 11.30 posluje Urad za človekove pravice.

JUBILEJA ZAKONCEV CEVC

Umetnostna zgodovinarja Emilijan in Anica Cevc sta skoraj istočasno obhajala lepa jubileja.

Akademik dr. Emilijan Cevc je 5. februarja praznoval 80-letnico. Ob tej priložnosti mu je Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani posvetil zbornik Vita artis perennis. V njem je 45 prispevkov domačih in tujih strokovnjakov. Predstavili so ga 7. februarja.

Večer prej pa so se s slovesnostjo v Narodni galeriji spomnili 50-letnice dela umetnostne zgodovinarke in muzealke dr. Anice Cevc. Jubilatka, ki bo julija praznovala 75-letnico, je bila kar 30 let, do upokojitve leta 1991, ravnateljica Narodne galerije, s katero še naprej sodeluje. Ravno te mesece je tam na ogled njeno življenjsko delo: razstava Valentin Metzinger - življenje in delo baročnega slikarja.

NAGRADA JANEZU BERNIKU

Dunajska univerza je podelila Herderjeve nagrade za krepitev kulturnih povezav z vzhodno in južno Evropo za leto 2000. Prejeli so jih slovenski slikar Janez Bernik, madžarski pisatelj Imre Kertesz in češki pisatelj Milan Kundera.

SLORI

Ob 25-letnici Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI) sta odgovorni za publikacije prof. Aldo Rupel in ravnatelj prof. Emidij Susič uredila brošuro, ki v slovenščini, italijanščini in angleščini predstavlja doslej opravljeno delo, vse dosedanje knjižne izdaje in pa bibliografijo sedanjih in preteklih raziskovalcev in sodelavcev.

V zbirki Diplomske naloge pa je v italijanščini izšla še študija Tanje Colja o prehajanju kulture in istovetnosti na otroke v mešanih zakonih.

SPOMIN NA ODV. SFILIGOJA

Na Dobrovem sta občina Brda in Društvo TIGR na rojstni hiši postavila ploščo v spomin na narodnega in protifašističnega borca, političnega zapornika, soustanovitelja in dolgoletnega voditelja ter goriškega občinskega svetovalca Slovenske demokratske zveze odv. Avgusta Sfiligoja. Na slovesnosti 8. februarja jo je odkrila hčerka prof. Majda Sfiligoj Corsi. Ob recitacijah in petju sta pozdravila domači župan Franc Mužič in predsednik Društva TIGR Franjo Batagelj, govor pa je imel politik Marjan Terpin iz bližnjega Števerjana.

PAVEL KRAJNIK ZLATOMAŠNIK

V slovenski cerkvi sv. Cirila in Metodja v kraju Lorain v Ohiu (ZDA) je 14. januarja daroval zlato mašo župnik Pavel Krajnik. Med somaševalci sta bila škofa Edward Pevec in James Quinn.

Zlatomašnik je točno polovico duhovniškega življenja župnik tamkajšnje skupnosti, v ZDA pa dela od leta 1963. Posvečen je bil na sveti večer leta 1950 v Rimu, kjer je študiral na Gregorijani in v Rusikumu. Sprva je delal med Rusi v Nemčiji in Argentini.

PROF. LENČEK ODLIKOVAN

Slovenski veleposlanik v ZDA Davorin Kračun je v New Yorku izročil častni znak svobode Republike Slovenije prof. Radu Lenčku, ki bo oktobra praznoval 80-letnico, 30 let pa je predaval jezikoslovje južnih Slovanov na univerzi Columbia, ob tem pa je do danes živahno prisoten z znanstvenim in povezovalnim delom v slovenski skupnosti. Po vojni je do leta 1956 poučeval na slovenskih šolah na Tržaškem, kjer je delal tudi kot etnograf.

POL STOLETJA SVOBODE

Pod tem naslovom je bila 23. februarja v Števerjanu proslava in je izšel priložnostni list, ki ga je uredil Marjan Terpin. Krajevna sekcija Slovenske skupnosti se je spomnila 50-letnice ustanovitve Kmečko delavske zveze, ki se je leta 1975 preimenovala v sekcijo SSK za Števerjan.

Zapel je mešani zbor Sedej pod vodstvom Danila Čadeža, zvrstilo pa se je več pozdravov in govorov. Tako so med drugimi nastopili sedanji predsednik in tajnik sekcije Branko Terčič ter Ivan Vogrič, župan Hadrijan Corsi ter avtor brošure Marjan Terpin. Slavnostni govornik je bil nekdanji deželni svetovalec in tajnik SSK Drago Štoka.

DEMETRIJ CEJ 70-LETNIK

V Kulturnem domu v Gorici so 7. februarja odprli razstavo slikarja Demetrija Ceja ob njegovi 70-letnici in pa 50-letnici ustvarjanja. Spregovorila sta ravnatelj Kulturnega doma Igor Komel in likovni kritik Jožko Vetrih.

SPOMINI MSGR. MOČNIKA

V cerkvi sv. Ivana v Gorici je 17. februarja duhovnik in pisatelj Jožko Kragelj predstavil knjigo novembra lani umrlega msgr. Franca Močnika Moji spomini, ki jo je uredil in opremil z opombami. Izdala jo je Goriška Mohorjeva družba. Pred tem je bilo somaševanje za dr. Močnika, ki ga je vodil škofov vikar in predsednik GMD prof. Oskar Simčič.

DR. STANE BAH 80-LETNIK

V Windsorju v Kanadi je 16. januarja praznoval 80-letnico tamkajšnji univerzitetni profesor in javni delavec dr. Stane Bah, ki je med drugim predaval na študijskih dnevih Draga 89. Ob poklicnem zanimanju za agronomijo, živilsko industrijo in farmacijo je vedno posvečal svoj čas tudi slovenski skupnosti, zlasti društvoma v Windsorju in Londonu, starostnemu domu Lipa in Kanadsko slovenskemu kongresu.

TRETJI DAN

S spremembami v vodstvu študentske pastorale v Ljubljani je prišlo do sprememb tudi v uredništvu revije Tretji dan. Prvo letošnje številko je kot vršilec dolžnosti odgovornega urednika podpisal v Ljubljani delujoči mladi tržaški šolnik in publicist Ivo Kerže.

DNEVI KULTURE

Kmalu po koncu božičnih in novoletnih prireditev se je v zamejstvu usul plaz Prešernovih proslav in drugih prireditev ob dnevu slovenske kulture. Omenimo jih lahko le nekaj.

Osrednjo prireditev so 11. februarja priredile v Kulturnem domu v Trstu Slovenska prosveta iz Trsta, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in deželna Zveza slovenskih kulturnih društev. Na sporedu je bila bogata prireditev RTV Slovenija Neiztrohnjeno srce, na kateri so pevci in skupine podajali Prešernove poezije v sodobni glasbeni preobleki. Nagovora sta imela predsednika krovnih organizacij SSO Sergij Pahor in SKGZ Rudi Pavšič.

Za Benečijo je bila prireditev 15. februarja v Špetru že pod vtisom izglasovanja zaščitnega zakona. V Beneški galeriji so odprli razstavo Serafina Loszacha iz Topolovega. Spregovorila sta prof. Pavel Petričič in predsednica Društva beneških umetnikov Donatella Ruttar. V občinski

dvorani so nato predstavili Trinkov koledar 2001 in kaseto ob 10-letnici mešanega pevskega zbora Matajur, ki ga vodi David Clodig in je tudi nastopil skupno z recitatorji in skupino Drobne kaplje. Spregovorila je županja Bruna Dorbolò.

V Kanalski dolini je bil Dan slovenske kulture 2. marca na Trbižu v priredbi Slovenskega kulturnega središča Planika. Častna gosta sta bila pesnik Kajetan Kovič in kantavtor Jan Plestenjak. Spregovorila sta tudi predsednik Planike Rudi Bartaloth in krajevni župan Franco Baritussio.

V Trziču sta skupno proslava priredili društvi Tržič in Igo Gruden iz Nabrežine. Govorila sta Tatjana Rojc in župan Adriano Persi.

Slovenske višje srednje šole v Trstu so svojo proslavo pripravile 8. februarja v Kulturnem domu pod naslovom Koder se nebo razpenja. Častni gost je bil predsednik slovenskega parlamenta Borut Pahor.

Skupina slavnihih pevcev na odru Kulturnega doma (levo); pevski zbor in orkester dijakov vseh višjih srednjih šol (desno).

UMRL ŽUPNIK ANTON PRINČIČ

V Duhovniškem domu v Gorici je 23. februarja umrl duhovnik Anton Prinčič. Rodil se je 13. avgusta 1922 v Kozani, malo semenišče je opravil v Gorici, bogoslovje pa obiskoval v Vidmu in Gorici, kjer je bil posvečen leta 1948. Služboval je v Alojzijevišču, Gradežu, Zgoniku, dolgo v Šempolaju (1951-72), Števerjanu, zadnja leta pa v Jamljah in Dolu.

UMETNOST NA GORIŠKEM

Goriška Mohorjeva družba je 2. marca v Gorici predstavila monumentalno in bogato ilustrirano delo več avtorjev Umetnost 20. stoletja na Goriškem in v Posočju, ki je izšlo v slovenski in italijanski različici. Po uvodu tajnika GMD Marka Tavčarja so spregovorili umetnostni zgodovinarji Sergio Tavano, Peter Krečič in Marko Vuk.

TAVANOV ZBORNIK

Goriški Inštitut za družbeno in versko zgodovino je svojemu vodilnemu predstavniku, duhovniku in zgodovinarju prof. Luigiju Tavanu posvetil zbornik Chiese di frontiera (Cerkve ob mejah). Uredil ga je Silvano Cavazza, razprave pa v njem objavlja 21 strokovnjakov iz Italije, Slovenije in Avstrije.

ŠKOF KAPELARI ZAPUSTIL CELOVEC

Po 19 letih vodenja krške (celovške) škofije je sv. sedež imenoval msgr. Egona Kapellarija za novega škofa v Gradcu. V tisti škofiji se je rodil pred 65 leti in v njej delal do odhoda v Celovec. Kdo ga bo nasledil, ni znano.

Tako se je v kratkem razdobju povsem zamenjalo vodstvo zamejskih škofij v Trstu, Gorici, Vidmu in Celovcu.

UMRL INŽ. V. REMEC

V Chicagu je 2. marca umrl inž. Vladimir Remec. Imel je 79 let. Predaval je na več univerzah in se ukvarjal s prodajo nepremičnin.

PESMI IVANA TAVČARJA

Tržaški pesnik Ivan Tavčar, ki je objavil že dve zbirki v slovenščini in pet zbirk v italijanščini, je zadnjo knjigo poezij izdal pri založbi Blu di Prussia v Piacenzi pod naslovom Sospenda la cartomante il suo gioco di carte (Vedeževalka naj ustavi karte!).

MILENA GUŠTIN ORGLA 50 LET

V Marijinem svetišču na Repentabru je bila 4. marca prijetna slovesnost. Veliko udeležencev in več govornikov se je spomnilo 50-letnice velikodušnega dela domače organistke Milene Guštin iz Repna.

SPOMIN NA FRANCETA CIGANA

Ob 30-letnici smrti salezijanskega duhovnika, vzgojitelja, prosvetnega delavca, skladatelja, dirigenta in zbiralca ljudskega blaga dr. Franceta Cigana je Krščanska kulturna zveza iz Celovca priredila 24. februarja Spominski dan v Tinjah. Kakih 20 predavateljev je osvetlilo njegovo življenje in delo, zlasti četrto stoletje izredno plodnega povojnega dela na Koroškem.

Na predvečer je bila spominska maša v Celovcu. Pel je Ciganov zbor Gallus pod vodstvom prof. Jožeta Ropitza, med somaševalci pa sta bila beograjski nadškof-pomočnik Stanislav Hočevar in ljubljanski pomožni škof Alojzij Uran.

Tudi revijo Koroška poje so 4. marca v Domu glasbe v Celovcu posvetili spominu na dr. Franceta Cigana.

PREŠERNOVE NAGRADE

Na predvečer Dneva slovenske kulture je bila v Cankarjevem domu v Ljubljani tradicionalna proslava, na kateri so podelili Prešernovo nagrado slikarju Gustavu Gnamušu, ki je bil tudi slavnostni govornik. Nagrade iz Prešernovega sklada pa so prejeli igralec Gregor Bakovič, godalni kvartet Tartini (v katerem igra violino Tržačan Črtomir Šiškovič), slikar Ivo Prancič, video umetnica Nataša Prosenc, pesnik Peter Semolič in dirigentka Karmina Šilec, katere zbor Carmina Slovenica je tudi oblikoval kulturni spored.

MIZARJI IN TESARJI

Slovensko kulturno društvo Barkovlje je v svojih obnovljenih prostorih 3. marca odprlo razstavo Mizarji in tesarji v Barkovljah. Gre za predstavitev zbirke starega orodja družine rajnega Milivoja Pertota, ki jo je uredil Aleksij Civardi. Pri postavitvi sta pomagali Sandra Poljšak in Barbara Martinelli. Na večeru, ki ga je vodila tajnica društva Vera Poljšak, so pod vodstvom Tamare Ražem nastopili še zbor Lipa in mladi pianisti iz Bazovice.

VODNIK O "FOJBI"

Tržaška občina je v šestih jezikih izdala vodnik o državnem spomeniku na "fojbi" oziroma rudniškem jašku pri Bazovici, ki je bil eno izmed prizorišč povojnih pobojev na Tržaškem. Napisala sta ga zgodovinarja Raoul Pupo in Roberto Spazzali.

UMRL ZGODOVINAR MORITSCH

Po težki operaciji je 27. februarja umrl znani koroški zgodovinar prof. Andrej Moritsch. Rodil se je 28. novembra 1936 v Dragančah na Zilji in postal učitelj na dvojezičnih šolah. Pozneje je nadaljeval študij slavistike, zemljepisa in zgodovine na Dunaju in leta 1967 dosegel znanstveni doktorat s študijo o razvoju tržaškega zaledja. Poleg koroške in avstrijske je preučeval tudi rusko zgodovino, vse bolj pa pojave nacionalizma. Predaval je na univerzah na Dunaju, od leta 1993 pa v Celovcu, veliko pisal in javno nastopal, zlasti proti nacionalizmu in totalitarizmu.

V Tinjah je vodil cikle predavanj, ki so izšla že v osmih knjigah niza Zgodovina brez meja. Najnovejši niz, ki ga je zasnoval pod naslovom Vloga elite pri narodovanju koroških Slovencev, bo potekal njemu v spomin od konca marca do konca maja v Tinjah. Predavanja prejšnjega niza je uredil v zborniku Koroški Slovenci 1900-2000, Bilanca 20. stoletja, ki je izšel pri Mohorjevi. Posmrtno pa bo v nemščini izšla njegova najobsežnejša knjiga Alpe-Jadran, zgodovina neke regije.

NEKROPOLA V NEMŠČINI

Pri založbi Berlin Verlag je izšel nemški prevod knjige tržaškega pisatelja Borisa Pahorja Nekropola. Delo o trpljenju v nacističnih taboriščih je prevedla v Nemčiji živeča Tržačanka Mirella Urdih Merku.

RAZSTAVI BOGDANA GROMA IN KLAVDIJA PALČIČA V TRSTU

V središču Trsta so v občinskih razstaviščih v prvi polovici marca odprli dve pomembni razstavi tržaških slovenskih likovnih umetnikov.

V Palači Costanzi so 9. marca odprli razstavo ameriških del Bogdana Groma, ki se je v okolico New Yorka izselil leta 1957. Prikaz, ki ga je pripravil avtor monografije o Gromu izpred nekaj let John Lo Fazio, je že gostoval po Sloveniji. O monumentalnih kipih pa je na ogled fotografska dokumentacija. Ob odprtju so govorili podžupan Roberto Damiani, kritika Luciano Perissinotto in Giulio Montenero ter umetnik Grom. Prisoten je bil tudi slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel.

Minister Rupel se je udeležil tudi odprtja antološke razstave Klavdija Palčiča ob 40-letnici ustvarjanja 10. marca v muzeju Revoltella, ko je tudi spregovoril skupno s podžupanom Damianijem in likovnika kritikoma Zoranom Kržišnikom in Tonijem Tognatom. Kržišnik je že 7. marca v Galeriji Tržaške knjigarne predstavil mapo petih Palčičevih sitotiskov, ki jih je izdal Mednarodni likovni grafični center v Ljubljani. Ob razstavi pa je izšel katalog v slovenščini, italijanščini in angleščini.

SPOMINI KILJANA FERLUGE

Ob dnevu slovenske kulture je Društvo Slovencev miljske občine 9. marca v Verdijevem gledališču v Miljah predstavilo knjigo svojega rajnega vodilnega člana, šolnika Kiljana Ferluge, Med svojimi in tujimi ljudmi. Nastala je leta 1992, izdala pa jo je krajevna zadruga Vesna.

PRIMORSKA POJE

32. revija Primorska poje se je začela 9. marca v Izoli. Prvi zamejski koncert je bil naslednjega dne v Marijinem domu v Ul. Risorta v Trstu, 11. marca pa je bila na Trbižu že uveljavljena skupna revija Koroška in Primorska poje.

UMRL ODV. V. PUKL

V ljubljanski bolnišnici je 12. marca umrl odv. Vitodrag Pukl iz Celja. Imel je 70 let. Bil je podpredsednik prvega demokratično izvoljenega slovenskega parlamenta in socialdemokratski poslanec v letih 1990-96.

GORICA, GLEJ

V Gorici so 10. marca predstavili zbirko Gorica, glej s sedmimi najboljšimi skladbami z natečaja za izvirno zborovsko skladbo na goriško temo. Ob 1000-letnici prve omembe Gorice sta ga razpisala Zveza slovenske katoliške prosvete in Združenje cerkvenih pevskih zborov iz Gorice.

MSGR. ANGEL KOSMAČ

Papež Janez Pavel II. je za svojega kaplana ali monsinjorja imenoval župnika v Ricmanjih, ekumenskega delavca in publicista dr. Angela Kosmača.

BAJUK IN PERKO V GORICI

Študijsko raziskovalni forum za kulturo je 15. februarja priredil v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici predavanje dr. Andreja Bajuka Krščansto pred izzivom globalizacije.

Beograjski nadškof dr. Franc Perko pa je 6. marca predaval o tem, "kako se umirja balkanski vulkan".

ROBERT FAGANEL V RIMU

Goriškemu slikarju Robertu Faganelu so odprli antološko razstavo 30 olj iz 40-letnega ustvarjalnega obdobja v galeriji Il Saggiatore v središnji ulici Margutta v Rimu.

V Gorici pa je ravno izšla monografija o njegovem delu v slovenščini, italijanščini in angleščini.

PUST

Letošnji 34. Kraški pust, ki je bil 24. februarja na Opčinah, je prvič neposredno prenašala slovenska televizija RAI v Trstu. Nastopilo je 7 vozov in 11 skupin. Med vozovi je prvo mesto odnesel Šempolaj, drugi je bil Križ, tretji Praprot.

Naslednjega dne je bil 4. pustni sprevod v Sovodnjah z udeležbo 7 vozov in 6 skupin. Med vozovi je bilo prvo KD Sabotin iz Št mavra, drugo KD Briški grič iz Števerjana, tretje mesto pa sta si delila KD Oton Župančič iz Štandreža in KD Sovodnje.

50 LET V AVSTRALIJI

26. maja bo minilo 50 let, kar sta dospela med vse številnejše slovenske priseljence v Avstraliji prva dva slovenska duhovnika, frančiškana Beno Korbic in Klavdij Okorn. Pridobil ju je škof dr. Gregorij Rožman v ZDA, kamor sta se izselila, potem ko sta preživela nacistično taborišče Dachau. Takoj sta začela versko in kulturno povezovati rojake in naslednje leto je začela izhajati še revija Misli.

Avgusta bodo avstralski rojaki slovesno proslavili pomembno 50-letnico.

UMRL SALEZIJANEC ŠTEFAN ŽERDIN

Na Trsteniku je 16. februarja umrl nekdanji slovenski salezijanski inšpektor Štefan Žerdin. Rodil se je 3. decembra 1922 v Žižkih v Prekmurju in bil posvečen leta 1951. V letih 1977-97 je delal na Koroškem v Mohorjevem dijaškem domu, nato kot duhovni pomočnik v Celovcu.

Mladi oder

Šestindvajsetič sta Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici in Slovenska prosveta iz Trsta podelili priznanja Mladi oder amaterskim gledališkim skupinam. Plaketo, ki jo je izdelal slikar Edi Žerjal, so tudi letos podelili najprej v Kulturnem centru Lojze Bratuž, nekaj dni zatem pa še na Prešernovi proslavi v Peterlinovi dvorani v Trstu. Priznanja tretje kategorije za šolske in otroške prireditve je na Goriškem prejelo pet skupin, in sicer Kulturno društvo Sabotin iz Št mavra, SKPD F. B. Sedej iz Števerjana, Kulturni center Lojze Bratuž, Otroška skupina Hrast iz Doberdoba in P. d. Štandrež. Na Tržaškem je bilo v tej kategoriji nagrajenih tudi pet skupin: Osnovna šola Alojz Gradnik z Repentabra, Srednja šola Srečko Kosovel z

Opčin, Državni tehnični zavod Žiga Zois, Poklicni zavod Jožef Štefan in Klasični licej France Prešeren. V drugi kategoriji za skupine, ki delujejo v okviru prosvetnih društev, je bila v Gorici nagrajena igralska skupina društev Rupa-Peč in Sabotin iz Št mavra. Na Tržaškem pa so to priznanje prejele tri skupine: P.d. Mačkolje iz Mačkovelj, dramska skupina Tamara Petaros z Opčin in Gledališki krožek Slovenskega kulturnega kluba. Najvišje priznanje, plaketo v prvi kategoriji, pa so na Goriškem prejeli: Oder 90, Dramski odsek p.d. Štandrež in Dramska družina SKPD Sedej iz Števerjana. Na Tržaškem pa Dramsko društvo Jaka Štoka s Proseka in Kontovela ter gledališka družina Slovenski oder.

Nagrajenci osnovne šole A. Gradnik (levo) in skupna slika vseh mladih nagrajenih igralcev (desno).

SPOMENIK PRI SV. ANI

Odboru za spomenik padlim v NOB iz Škednja, od Sv. Ane in s Kolonkova, ki ga zadnja leta vodi odv. Andrej Berdon, je po 30 letih uspel veliki podvig. S pomočjo sedanje tržaške občinske uprave je po načrtu arh. Luciana Cellija postavil velik spomenik z dvojezičnimi napisi ob tržaškem pokopališču pri Sv. Ani. Posvečen je vsaj 123 domačim padlim, večinoma Slovincem. Nadomestil je začasni, zgolj tolerirani manjši spomenik, ki je bil postavljen leta 1974.

Slovesno odkritje je bilo 11. marca. Po pozdravu predsednika Odbora Andreja Berdona sta govorila pesnik Miroslav Košuta in zgodovinarica Marina Rossi, spomenik pa je blagoslovil Dušan Jakomin. Pela sta ženski zbor Ivan Grbec iz Škednja, ki go vodi Mirjana Gvozdenac, in Tržaški partizanski pevski zbor Pinko Tomažič, ki ga vodi Pija Cah.

Občinska uprava je tudi izdala dvojezično brošuro z zgodovinskimi podatki Sandija Volka, opisom dela Odbora izpod peresa Neve Lukeš in besedo arh. Cellija o samem spomeniku.

50 LET PLANINSTVA V ARGENTINI

24. in 25. februarja so se v Bariločah v Argentini začele slovesnosti ob 50-letnici tamkajšnjega Slovenskega planinskega društva, ki ga danes vodi arh. Andrej Duh. V svojem zavetišču Pod skalco so imeli mašo, kulturni in družabni spored. Udeleženci so prišli tudi iz Slovenije. Vsadili so tudi 12 drevesc ob Slovenski stezi v spomin na ustanovne člane. Izmed še živih ustanoviteljev ni mogel biti nihče prisoten. Eden izmed njih, znani plezalec, smučar in publicist Dinko Bertonec, je imel 18. februarja zelo hudo gorsko nesrečo, ko je sodeloval pri pripravah na slovesnosti.

RAZ/SELJENI

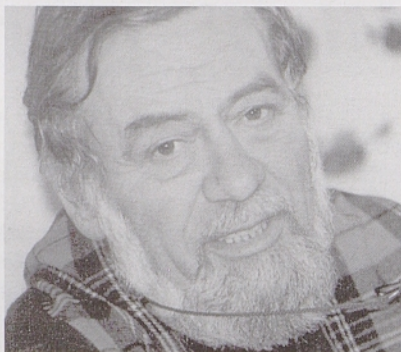
V nizu prireditev Raz/seljani - Spaesati, ki ga v Trstu prirejajo gledališče Miela, Slovensko stalno gledališče, tržaška univerza in druge ustanove, so 15. marca predavali zgodovinarji Aleksej Kalc in Marta Verginella o izseljevanju Primorcev med obema vojnama, Gloria Nemez pa o povojnem izseljevanju Istranov.

IZBRANE PESMI FRANCETA PAPEŽA

Mohorjeva družba iz Celja je v zbirki Žerjavi, ki jo ureja France Pibernik, izdala Izbrane pesmi argentinsko-slovenskega pesnika, pisatelja, prevajalca in urednika Meddobja Franceta Papeža (1924-96). Spretno besedo je napisala prof. Helga Glušič.

PREŠERNOVA PROSLAVA V LEMONTU

Slovenski konzul v Clevelandu Tone Gogala, ki je bil nekoč igralec v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu, je v ZDA recitiral Prešernove poezije. To se je zgodilo na Prešernovi proslavi 3. februarja v Slovenskem kulturnem centru v Lemontu pri Chicagu (Lemont zaradi slovenskega frančiškanskega samostana imenujejo tudi "ameriške Brezje"). Ob petju, glasbi in recitacijah so postavili tudi razstavo mladih likovnikov iz Slovenije in Lemonta.

ALEKSIJ PREGARC 65-LETNIK

28. marca je praznoval 65. rojstni dan javni kulturni delavec, igralec, režiser in pesnik Aleksij Pregarc, doma iz Ricmanj. Ob svojem jubileju je skupaj s pesnikom Edelmanom Jurinčičem izdal pesniško zbirko z naslovom Zemlja - zemljica.

SLOVENCA LETA V CLEVELANDU

Federacija slovenskih narodnih domov, ki v Clevelandu od leta 1960 povezuje devet domov, je na 39. letnem banketu v Slovenskem narodnem domu na St. Clairu razglasila za slovensko žensko leta pevko in dolgoletno predsednico Progressivnih Slovenk Amerike Florence Unetich, za slovenskega moža leta pa predsednika clevelandskega mestnega sveta Michaela Polenska.

SSG NAGRAJENO V KRANJU

Slovensko stalno gledališče iz Trsta je na 31. Tednu slovenske drame v Kranju odneslo veliko nagrado za predstavo v celoti z delom Ta veseli dan ali Matiček se bo uoženu, ki jo je po Antonu Tomažu Linhartu priredil režiser Vito Taufer, narečno preoblekel pa Alojz Milič.

KNJIGA O JAROSLAVU KIKLJU

Slomškova založba iz Maribora, katere duša je duhovnik prof. Stanko Janežič, je 21. februarja predstavila cel paket novih knjig, med drugim zbirko zapisov in pričevanj o študentu Jaroslavu Kiklju, ki so ga člani VOS-a umorili marca 1942 v Ljubljani. Uredil jo je dr. Vinko Škafer.

SLOVENSKA KNJIŽEVNOST III.

Pri založbi DZS v Ljubljani je osem literarnih zgodovinarjev pod vodstvom dr. Tineta Logarja izdalo III. knjigo Slovenske književnosti. Na 620 straneh je obdelano obdobje 1945-2000. O zamejski in zdomski književnosti piše prof. Jože Pogačnik.

PAVLA GRUDEN 80-LETNICA

Slovenska avstralska pesnica Pavla Gruden je 14. februarja v Sydneyu praznovala 80-letnico. Rodila se je v Ljubljani, priselila pa se je leta 1948. Svojo prvo pesniško zbirko je izdala leta 1994, še vedno pa ureja revijo Svobodni razgovori.

SLOVENCI V SAN FRANCISCO

V februarju je bilo v San Franciscu v Kaliforniji kar nekaj za Slovence pomembnih dogodkov. Slovenski veleposlanik v ZDA Davorin Kračun je imel nekaj predavanj o Sloveniji za poslovneže in študente. Uspešen koncert je imela pianistka Dubravka Tomšič. 18. februarja so v cerkvi Gospodovega rojstva počastili Iva Ravnika, ki je zadnjih sedem let predsedoval tamkajšnji slovensko-hrvaški zvezi, ki je med drugim dosegla ponovno odprtje že zaprtega svetišča, in je v marsičem duša slovenske skupnosti. Nasledil ga je Joseph Govednik.

Ravnikova mama Štefka je nedavno praznovala 90 let, kar se je rodila v družini Rutar v Tolminu. Celotna družina se je iz Gorice preselila v Kalifornijo leta 1951.

ŠE NEKAJ O ROJANU

Pred kratkim je rojanska slovenska župnijska skupnost izdala zbornik **ŠE NEKAJ O ROJANU**, ki obsega 104 strani. Članki so izhajali najprej v italijanskem župnijskem lističu Roiano notizie, v slovenščini pa so jih pripravili in uredili Dorica Žagar Filipčič, Tullio Mozenich in Humbert Mamolo. Zbornik je ilustriran s fotografijami iz župnijskega življenja in s fotografijami verskih stavb.

V knjigi je 25 člankov, večina ima fotografije, ki približujejo župnijsko pokrajino, ki je zelo raznolična, saj obsega obmorsko pokrajino do vrha brega, ki prehaja v planoto na Opčinah. Tudi ljudje so zelo različni: Italijani bolj ob morju, Slovenci od morja do vrha brega. Če so Italijani trgovci in obrtniki, so mnogi Slovenci kmetje, vinogradniki, vmes pa je veliko drugih naseljencev, ki opravljajo različne poklice.

Rojan je bil nekoč predmestje tržaške občine, k mestu so ga priključili šele 1921. Namesto knjižnega in uradnega **ROIANO** se v kraju samem uporablja ljudski izraz **ROJAN**, tako v italijanščini kot v slovenščini.

"Pri dvanajstih murvah" so nekoč rekli cesti, ki se je vila ob potoku Martežinu od rojanske cerkve do izliva Potočica. Bile so bele murve, ki so imele svetlejše liste in bolj podolgovate plodove. Svoj čas so jih veliko sadili, ker je bilo razširjeno gojenje sviloprejk, ta pa se hrani edino z murvinimi listi.

V začetku stoletja je visoko za rojansko župno cerkvijo stala gosposka vila - med Vicolo delle Rose in ulico delle Querce. V njej je živela družina sodnika Steguja. Ko so vilo porušili, so zgradili na njenem mestu nekaj mogočnih stanovanjskih blokov, ki imajo po šest ali sedem nadstropij. Na Vicolo delle Rose imajo te hiše garaže in spredaj veliko parkirišče, na ostalih dveh straneh pa se razprostira redok gozdiček vse do Kolonje. Če stopimo na krajšo stran mreže in gremo proti vzhodu, bomo našli dostop do podzemnega vrelca z vodnjakom. Vhod je zaščiten, do vode pa pelje navzdol kakih deset stopnic.

Trst dolguje svoj razvoj in razcvet trgovskemu prometu, ki je pripomogel k njegovi uveljavitvi že takrat, ko je bil še majhno ribiško naselje. Sol, olje in vino so Tržačani zamenjevali z lesom, rudami in žitaricami, iz notranje avstrijskih vojvodin so dobivali žitarice in meso, tkanine in volno pa so dobivali iz beneških ozemelj.

Vladarji so dali mestu prost carinski pas med morjem in zapornicami, ki so jih uredili ob cestah, ki vodijo v mesto. Na cestah so postavili velike carinske kamne, izmed katerih nekateri še stojijo.

V opisovanje Rojana je avtorica Dorica Žagar Filipčič vdělala dva opisa nekdanjih tržaških ljudi: to sta Marija Ferluga in vitez Ivan Nabergoj. Prva je bila prijateljica pripovedovalkine matere in se je s 17 leti poročila v Ljubljano. Avtorica jo je redno obiskovala in vedno ji je lepo

postregla. Tako se je kot Primorka navezala na Ljubljano, čeprav jo je motila njena megla.

Ivan Nabergoj je splošno znan politik. Rodil se je leta 1835 na Proseku pri Trstu, kjer je tudi umrl 1902. leta. Na Proseku je dovršil osnovno šolo, prevzel očetovo posestvo in se sam izobraževal. Bil je izredno nadarjen, podjeten in delaven. Seznanil se je z nadvojvodom Maksimilijanom. Ta je začel leta 1856 graditi Miramarski grad, Nabergoj mu je dobavljal material in mu svetoval v vseh potrebah. Spremljal ga je tudi na Dunaj.

Leta 1862 se je prvič oglašil v Bleiweisovih novicah z dopisom o kmečkih zadevah, leto pozneje pa je užival že tak ugled, da je nagovoril Bleiweisa ob 20-letnici Novic v imenu Primorskih Slovencev. Leta 1864 je bil na Proseku prvič izvoljen za župana, "ker je že toliko naredil za našo vas". Prve dni januarja 1866 je bil v III. tržaškem mestnem okraju: Prosek, Kontovel - Sv. Križ - izvoljen v tržaški mestni in deželni svet. Leta 1897 so ga premagali na volitvah, ker so se italijanskim volilcem pridružili nekateri slovenski "cikorjaši". Umaknil se je v zasebno življenje, toda do smrti se je boril za svoj Prosek in Trst. Sam cesar ga je poznal in upošteval.

Pod Rojan spada tudi vas Piščanci, ki se razprostira po rojanskih hribih. Ena izmed najuglednejših družin je tukaj Boletova vinogradniška domačija. Rodbina Bole se je naselila na rojanskem gričevnatem področju pri Piščancih okrog leta 1830, ko je sem prišel iz Koprive na Krasu praded Andrej Bole, rojen 1830. Ta prvi naseljencev je imel sedem otrok (pet fantov in dve hčeri). Iz njih so se razvile razne veje Boletovih v Rojanu. Andrej Bole spada že k šesti generaciji. Vinograde obdeluje s stroji, ker pa ležijo v bregu, mora veliko dela opravljati tudi ročno in to je zamudno in utrudljivo delo, opravljaš ga lahko samo, če si zaljubljen v delo in v svoj poklic.

V Rojanu je bil Marijin dom, v katerem se je razvijalo prosvetno in versko življenje od začetka do 1962. Dom je bil majhen in teman, kljub temu so mladi znali prirejati v njem najrazličnejše igre, s katerimi so nastopali tudi po tržaški okolici. Končno so zgradili nov Marijin dom in ga opremili s kulisami in drugimi pripomočki, da lahko uprizarjajo najrazličnejše igre. V veliki dvorani so tudi predavanja, pevske vaje, koncerti in druge dejavnosti.

Značilnost Rojana so bile "stulne", pralnice ob potokih, kjer so ženske prale perilo za domače potrebe in tudi za Trst.

Proti koncu knjige je nekaj spominskih člankov. Zanimivi so Spomini dveh zaslužnih Marijinih družbenic, to sta Danica Novak in Gabrijela Zavadlal. Obe sta podali tudi zgodovino Marijine družbe. Stanko Zorko je opisal župnika Štefana Sissota in Maria Latina, njega pa je predstavil Humbert Mamolo. Knjiga je zelo bogata in dobro predstavlja rojansko versko, kulturno in narodno delo in življenje.

MIROSLAV KOŠUTA: BASNI KRATKE SAPE

Najnovejša otroško-mladinska pesniška zbirka našega tržaškega poeta se predstavlja v dokaj razkošni opremi in večjem formatu (izdali sta jo revija Galeb in Zadruga Novi Matajur, natisnila pa tiskarna Graphart v Trstu, uredila Majda Železnik z letnico 2000). Pravzaprav gre za dve samostojni umetniški podobi dveh avtorjev, kjer likovnik z veliko sugestivno močjo nadgrajuje pesnika, tako da pravzaprav "beremo" vsakega zase in uživamo ob vsakem na drugačen način. Se pravi, da je Marjan Manček tu izpostavil neko lastno pesniško izpoved, dal nastopajočim živalim lastne značaje in vrsto duhovitih podrobnosti, ne da bi s tem pesniku kaj odvzel, vendar niti dodal. Gre dejansko za poezijo v poeziji. Dovolj je, da jih izmed približno 50 v knjigi nastopajočih živali na notranjih platnicah izpostavi samo 12, pa se že od srca nasmejemo naravi njegovih živalskih "portretov". Isto velja tudi za naslovnico z ošabno-lenobnim prašičem in navihano-radoživim galebom. Zadnja stran platnic, kjer je kratko predstavljen pesnik in navedene vse njegove otroške zbirke (do sedanje jih je bilo osem) prinaša prav tako hudomušno ilustracijo: začudenega oslička, ki bere Košutove basni nekam zgroženo, češ, kaj se to pravi, saj mene niti ne omeni.

Od zunanje podobe knjige si oglejmo še njeno besedno sporočilo, njeno "vsebino".

Knjiga Košutovih basni je, kot že rečeno, njegova deveta te vrste in obsega 29 kratkih (od 4 do 6 vrstic dolgih redko več) basni "kratke sape". Poleg nekaterih standardnih basenskih kombinacij pesnik tu domiselno kombinira dokaj nenavadne živalske družbe. Med petdesetimi nastopajočimi je le šest "monologov" (krokar-natakar, mrož-deskar, miš-umetnica, kravabralka, že prej omenjeni osel ter svinjaleptica). V dvojici pa se tu družijo tile pari (omenjam le nestandardne):

psi-gosposki pes, lisica-pišče, polž-mravlja, pelikan-ribe, vrana-glista, metuljček-vrabec, pingvin-gosak, posebej še besedna nagajivka: košuta in kopun (priimka pesnika in njegove žene!) Na koncu avtor dodaja še posebno spremno besedo, ki ji daje naslov: Avtorjev živalski pripis. Ko nagovarja mlade bralce, pripoveduje o svojem odnosu do živali in z nekaj samoironije spregovori o priimku Košuta, o svojem rodu, kjer imajo tudi Jelena, in o Kopunu, seveda. Toliko o zunanji zgradbi in nastavku te knjige, precej drugačne od dosedanjih pesnikovih otroških zbirk.

Košuta je pred dobrim desetletjem dobil kar dve najbolj prestižni nagradi za otroško pesništvo, Levstikovo in Kajuhovo nagrado. Po vsej pravici se uvršča v sam vrh tovrstne poezije na Slovenskem danes. Ne da bi danes v Sloveniji manjkalo dobrih mladinskih pesnikov. Prefinjeni Dane Zajc, spevni, igrivi in otrokom najbolj priljubljeni Tone Pavček, pa Kajetan Kovič in še posebej Niko Grafenauer z njunimi neizčrpnimi besedno-snovnimi domisleki lirsko-epskega značaja, kjer pa prevladuje mojstrstvo besede in intelektualna izbranost nad otroško naturnostjo, kot je stopila v slovensko literaturo z Levstikom in Stritarjem in se nadaljevala preko Župančiča. In na to "linijo" navezuje svojo otroško poezijo Košuta. Tu gre namreč za tisti neposredni pesniški navdih-takorekoč iz srca v besedo, za otroško dožemanje sveta oziroma za občutek za čisto otroštvo, pri Košuti bi dodali še - če se spomnimo na njegove najboljše zbirke, kot je denimo Na Krasu je krasno -, da je pesnik obdarjen še z redkim darom, da ima otroško srce oziroma neko neposrednost, svežino, pristnost, vse tisto namreč, kar zajema prej omenjeni pojem.

Toda tukaj, namreč v tej najnovejši zbirki, ne najdem vseh zanj značilnih odlik. Tu je, kar je morda pri basnih pač tudi potrebno, pristopil preveč odločilno intelekt, volja, zrelo in možato gledanje na stvari tega sveta. Neposrednost in milino najdem le v tretjini

pesmic, te bi bile res otrokom blizu. Druge so prej v premislek doraščajočim in še zlasti odraslim. Le nekdo, ki je otroštvo že prerasel, si zastavlja globlja vprašanja, kot izhajajo iz večine basni, se zgraža nad stanjem današnjega sveta, opazi hibe, značilne za naš odrasli svet. Pesmicam sicer ne manjka ne besednega mojstrstva ne duhovitih domislekov ne besednih iger, a v bistvu "nauk" odkrijemo le, ko se malce zamislimo. Te basni bi bile primerne za srednješolce, ki bi razvili ob tej ali oni pesmi razgovor s profesorjem; ali pa za prelistavanje v samotnih urah: za tolažbo ali premislek. S tem seveda ni rečeno, da bi dober učitelj ali dovolj jezikovno (vsaj) pripravljeni starši ne mogli s pridom prebirati te knjige tudi otrokom. V tem smislu se mi zdijo otroški duši najbližje in najrazumljivejše sledeče basni: Pasja družba, Krokar natakar, Krava in časopisi, Osel in basni, Košuta in kopun, Polž in mravlja, Pingvin in gosak, Galeb in svinja, Miš in sova. To je tretjina zbirke. Navsezadnje pa to tudi ni slabo priporočilo za zbirko: tretjino bodo uživali mali, ostalo študentarija, najraje pa jo bomo "premišljevali" in uživali njeno grafično podobo odrasli.

Zora Tavčar

MARIJAN TRŠAR: DOTIK SMRTI.

Ljubljana: Nova Revija, 2000.
(Pričevanja).

Pred nekaj leti sem ga ob svojem obisku v Sloveniji videl na televiziji starejšega, kot sem ga poznal, nisva se videla od božiča leta 1943, vendar je bil to tisti Marijan, moj prijatelj iz gimnazijskih let. Naslednje jutro sem zadel nanj na cesti in ga ustavil. Segla sva si v roke, mudilo se mu je. Dogovorila sva se, da se srečava kasneje.

Marijan Tršar je moj prijatelj iz otroških let. Na klasični gimnaziji je bil leto pred menoj, postal je naš družinski prijatelj, ker je z nami preživel poletne počitnice v kaplaniji v Sori in

smo marsikaj doživljali skupaj. Njegova sestra Mira je bila navadno z njim. Zato smo vedeli za njene in njegove povezanosti, sledili smo njegovemu zavzemanju za slikarstvo - bil sem z njim, ko se je v Jakopičevem paviljonu predstavil Jakcu in mu odkril svoje zanimanje za grafiko. V vojnem času sicer ni bil vojak, vendar je sledil protikomunistični strani, posebno ko je izgubil svoja prijatelja Franceta Kremžarja in Franceta Balantiča.

Leta 1977 sem v Minnesoti srečal pesnika Toneta Pavčka, ko je bil na obisku v Ameriki. Predvsem je hotel vedeti kaj več o Balantiču, mojem sodobniku na klasični gimnaziji v Ljubljani. Zakaj sprašuje mene? Zakaj ne vpraša Jožeta Šmita, priznanega pesnika, in slikarja Marijana Tršarja?

Naj s tem nakažem, da imena kot so France Balantič, France Kremžar in Marijan Tršar niso neznana in naj bi jih po več kot pol stoletja odkrival. To so moji prijatelji iz študentovskih let. Predvsem Marijan Tršar, slikar, umetnostni kritik, esejist, odrinjeni ustvarjalec. Omenil mi je, da je bil pred leti v New Yorku in videl Metropolitan Museum. Druge Amerike ne pozna. Pol stoletja togega režima je bil odrinjen, z 'demokracijo' je še vedno le ob strani, ker ni spreobrnjenec, ker ni upognil hrbta tedaj in ga ne danes. Ostal je moj prijatelj.

Marijan zna pisati. Piše predvsem o umetnosti, vpleta svoja doživljanja, redkokdaj kaj več kot le kratak preblisk. Že v študentovskih letih sem občudoval njegovo spretnost v pisanju, čeprav se je predvsem posvečal slikanju. Zdaj nam je odkril svoja doživljanja ob **DOTIKU SMRTI**. Knjiga je izšla v zbirki **Pričevanja**, ki jo v okviru Nove Revije vodi Marijan Drnovšek.

Na ovitku je zapisek: "Knjiga, ki jo je treba prebrati - o stvarih, ki jih je treba vedeti, o času, ki nas je vse tako ali drugače zaznamoval." V **MAGU** (17. januarja 2001, str. 47) berem: "Vsem tistim, ki so se jim ob pogledu na nacistična grozodejstva orosile oči, se bodo tudi ob branju knjige Marijana Tršarja **Dotik smrti**. Znani slikar je spregovoril o svoji pretresljivi zgodbi taboriščnika v fašistič-

nem Gonarsu in komunističnih Teharjah. Primerjava ne drži: slovenski komunisti so v izprijenosti prekašali vse primerljive zločince" ... "Ko boste brali Tršarjev **Dotik smrti**, vam bo pred oči prihajalo eno samo vprašanje, povezano s tragedijo nesrečnikov, ki so se devetega maja 1945 znašli na napačni strani. Zakaj so vojni zločinci vsi drugi, samo Slovenci ne?"

Knjiga ni lahko branje. To je knjiga spominov o treh srečanjih s smrtjo: kot prostovoljec na Hrvaškem ob začetku vojne, kot zapornik v italijanskem taborišču v Gonarsu in kot vrhjenec v uničevalnem taborišču v Teharjah. Osrednja pripoved se razgrne pred nami ob dogodkih ob koncu vojne, umik na Koroško, prisilna vrnitev v roke partizanov, preživljanje v teharskem taborišču, vendar se v glavno pripovedovanje vpletajo spominski zapiski prejšnjih doživljanj. Grozota Teharja ni nič manjša kot so jo doživljali zaporniki v nemških uničevalnih

taboriščih ali sovjetskih Gulagih. Marijan je ostal živ, morda zaradi znanca, Oznovskega preiskovalca, morda zato, ker je slikal taboriščne varuhe. Rešil se je, ker je risal. Risal je stražarje in sozopornike, zato je včasih lahko pobral nekaj ostankov hrane in se je nekajkrat izognil krutostim, medtem ko je lahko samo gledal, kako so njegove znance in prijatelje nalagali na tovornjake in jih vozili na množične eksekucije v hrastniške jame; brez moči je lahko samo doživljal, kako so umirali onemogli zaporniki na teharski ravnici.

To so globoka doživljanja mladega človeka, očitno jih nosi s seboj že več kot pol stoletja, čeprav na zunaj živi 'normalno' življenje in je ustvarjalni član sodobne 'demokratske družbe'. Ko so mu v devetdesetih letih podelili posebno priznanje - moral bi ga dobiti od Kučana - so mu v vladni palači povedali, da je Kučan odsoten. Ko je odhajal od slovesnosti, je na hodniku skoro zadel vanj. Težko je seči v roke preko globokih prepadov.

Stik s smrtjo. Dotakne se te, ne prevzame te, vendar si predrugačen, ko se odmakne. Marijan nam to posreduje, posebno s svojimi opisi teharskega taborišča. V njegovih zapiskih so imena, kraji, dogodki, to niso izmišljene zgodbe, ampak dokumentarna pričevanja. Imena, imena... Moji in Marijanovi znanci, poznali smo se iz taborenj na Visokem in poletnih tečajev katoliške mladine, z vrta pri jezuitih pri Svetem Jožefu in mnogih dejavnosti na klasični gimnaziji. Pred nekaj meseci so preživeli maturantje iz leta 1940 praznovali 60 letnico mature. Tam so se srečali upokojeni "rdeči" oblastniki in preživenci zaporov in uničevalnih taborišč. Segli so si v roke, pogovorili so se, in se razšli, morda z nekaj več razumevanja, da je sprava mogoča...

Marijanu sem sporočil svojo zahvalo za to dragoceno knjigo. Marijana Drnovška pa spodbujam, naj zbirka **Pričevanja** z delom nadaljuje. Predvsem s pripovedmi slovenskih pričevalcev. V Sloveniji take knjige neradi berejo. Kako pa po svetu?

Jože Velikonja

Aleksander Furlan

Zgudej spomlade

*Letos kosička se zgudej oglašča,
počase se zemla uöd spanja bedi,
veter po zrake vre cvetje raznaša.*

*Ni več merà pr' ledeh.
Uönjeh narava te kliče, doma ne zdržiš
jen gljede kam stuöpeš, gljede po tleh,
de k'šno ruöško ne u sile zm'stiš.
Peste auto, den' ga u krej.
Tiho muöre bet ku de se gluh
jen duaste b'š slišou, če jemeš posluh.
Po st'ze te uleklo bo nečko naprej.*

*Jen vido človeka de zemlo uöbrača,
trto na latnik zvjezeno z bjeko.
Po tihem sam sebe b'š rjeko,
de živet useleh se splača.*

*Lepu je de sunce n'd name se smeje,
de kri n'm u žileh zavreje.
Sej se zdrou, ne se ustraš't, nise bolan,
se samo uöd srječe pijan!*

knjižnica Dušana Černeta

Delovanje Knjižnice Dušana Černeta v letu 2000

V osemnajstem letu delovanja knjižnice Dušana Černeta smo po večletni pripravi izdali Slovensko bibliografijo za Veliko Britanijo 1945-2000. Glede drugega delovanja v knjižnici smo pospešili delo pri katalogiziranju knjižnega gradiva. Pričeli smo tudi s pripravo na izdajo Slovenske bibliografije za Kanado.

INVENTARIZACIJA

V preteklem letu smo zelo povečali knjižno gradivo predvsem z darovi in nakupi iz Velike Britanije. Vse to gradivo nam je služilo za pripravo bibliografije slovenskega tiska v Veliki Britaniji. Inventariziranih je bilo 330 knjižnih enot. Skupno je bilo do konca leta 2000 inventariziranih 9.630 knjig in periodike. Inventarizirali smo 71 enot drobnega tiska. Skupno je sedaj inventariziranih 742 enot drobnega tiska. Skupno je bilo do konca leta 2000 inventariziranih 9.630 knjižnih enot in 742 enot drobnega tiska.

KATALOGIZACIJA

Leta 2000 smo katalogizirali predvsem tisk, ki je prišel v poštev za pripravo bibliografije. V glavni knjižni katalog je bilo vključenih 296 knjižnih listkov. V katalog slovenskega zdomskega tiska je bilo vloženi 77 knjižnih listkov. Konec leta 2000 je bilo v glavnem katalogu 8.533 in v katalogu slovenskega zdomskega tiska 2.000 kartotečnih listkov. V signaturni katalog je bilo vpisanih 258 zaporednih knjižnih izdaj.

STIKI

V začetku prejšnjega leta smo nadaljevali z vzpostavljanjem stikov s Slovenci, ki živijo v Veliki Britaniji. Z julijem lanskega leta, ko je izšla Slovenska bibliografija za Veliko Britanijo, smo takoj pričeli vzpostavljati stike s Slovenci, ki živijo in delajo v Kanadi.

Nekateri so se že odzvali našemu vabilu. Upamo, da jim bodo tudi drugi sledili in nam s svojim sodelovanjem pomagali pri sestavi bibliografije Slovencev v Kanadi.

BIBLIOGRAFIJE

Takoj ko je bila dotiskana bibliografija za Veliko Britanijo, smo pričeli z razpošiljanjem bibliografije knjižnicam, ustanovam, časopisom ter posameznikom. V Slovenijo je bilo doslej poslanih 62 izvodov, v Veliko Britanijo 26 izvodov, v Kanado 12 izvodov, v Argentino 6 izvodov, v Združene države Amerike 5 izvodov. V Italiji pa je bilo razdeljenih 17 izvodov. Skupno je bilo razposlanih 128 izvodov. Z razpošiljanjem bibliografije bomo nadaljevali tudi letos.

VEZAVA

Veliko skrb smo v preteklem letu posvetili vezavi predvsem periodičnega tiska. Posebno skrb smo namenili vezavi slovenskega tiska, ki je izhajal in še izhaja v Veliki Britaniji. Skupno je bilo v letu 2000 vezanih 45 knjižnih enot.

IZPOSOJA

V letu 2000 je Knjižnica Dušana Černeta izposodila 386 knjižnih izdaj in periodike. V preteklem letu se je zelo povečalo sodelovanje z Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani. Ob tej priliki se najtopleje zahvaljuje mo knjižničarki gospe Rozini Šventovi

za pomoč, ki jo je nudila naši knjižnici pri sestavljanju Slovenske bibliografije za Veliko Britanijo.

POZIV KNJIŽNICAM

Kot smo že zgoraj omenili, smo Slovensko bibliografijo za Veliko Britanijo poslali raznim knjižnicam v Sloveniji, v zamejstvu in zdomstvu. Želimo, da nam knjižnice, predvsem v Sloveniji, ki jih delo zanima, pismeno javijo svoj naslov. Bibliografijo bomo poslali vsem knjižnicam brezplačno.

POZIV SLOVENCEM V KANADI

Knjižnica Dušana Černeta iz Trsta pripravlja bibliografijo slovenskega tiska v Kanadi. Prosimo slovensko javnost, predvsem zdomce, ki živijo v Kanadi, da nam pomagajo pri zbiranju slovenskega zdomskega tiska, predvsem tistega, ki je izhajal in še izhaja v Kanadi. Želeli bi, da bi bila bibliografija čimbolj popolna in da bi tako doprinesla svoj delež h kulturni, športni, politični, duhovni in gospodarski dejavnosti Slovencev, živčih v oddaljeni Kanadi.

V poštev pridejo vse tiskane in razmnožene knjige, brošure, revije, časopisi, vabila, lepaki, letaki, programi prireditvev, cerkvena oznanila, gledališki listi, šolska glasila, poročila o delovanju slovenskih ustanov (tudi v angleškem jeziku), počitniških domov in letovišč. Zbiramo vse, kar je izšlo, tudi kot razmnoženina, ki na videz ne pomeni dosti, toda za knjižnico ima prav tak pomen kot katerakoli knjiga ali revija.

Če je kdo pripravljen pomagati naši knjižnici pri zbiranju zdomskega tiska, naj gradivo pošlje na sledeči naslov:

**Slovenska prosveta -
Knjižnica Dušana Černeta
34133 Trieste - Trst, ul. Donizetti 3
Italija**

*Knjižnica je odprta vsak dan
od ponedeljka do petka med 9.
in 17. uro.*

*Knjižničar je na razpolago ob
ponedeljkih in četrkih od 15.
do 17. ure.*

pisma

⇐ nadaljuje se z 2. strani platnic
morejo izzveneti do konca. Vsi vonji,
barve, dotiki in misli, ali ni škoda, da
tako na hitro opravimo z njimi? Že
če samo upočasnimo korak, svet
dojemamo v barvah in z vsemi čuti,
če hitimo, zaznavamo le ekstreme in
podatke.

In za nazaj tolikokrat vem, kaj bi
bilo treba reči, v bistvu grem lahko
dalje le, če "predelam" srečanja za
nazaj. Nekaterim se vračajo pokrajji-

ne, kraji, dogodki, stavbe, slike...
Meni se vedno vračajo ljudje.

Kaj je sedaj to, pismo uredniku?

Kje je tu koncept?

Ni ga, oprostite.

Hvala za zaupanje, za občutek,
da sva prišla domov, za bogat
večer. Mislim, da si še zmeraj
znamo priti blizu in se pogovoriti.
Zato se vračajo delfini in ljudje tudi.

Pozdrav iz Ljubljane,

Lidija Golc

14. februarja 2001

listnica uprave

DAROVİ V TISKOVNI SKLAD

Jožica Breclj, Devin - 10.000
lir; Anton Lazar, Števerjan - 10.000
lir; Marija Pručar, Trst - 60.000 lir;
Patrizia Krevatin, Bazovica -
10.000 lir; Celestin Malalan, Opčine
- 20.000 lir; Nadja Malalan, Op-
čine - 10.000 lir; Marija Žgavec,
Sovodnje - 20.000 lir; Marija Što-
ka, Opčine - 60.000 lir; Marija An-
tonič, Devin - 20.000 lir; Benjamin
Černic, Sovodnje - 10.000 lir;
Nadja Černic, Sovodnje - 10.000
lir; Lojze Debelis, Trst - 60.000 lir;
Edoardo Germani, Trst - 10.000 lir;
Ema Škabar, Bazovica - 10.000 lir;
Alenka Terčič, Gorica - 10.000 lir;
Irena Vrtovec, Gorica - 20.000 lir;
Tony Cesar, Ontario, Kanada -
4.925 lir; Jože Markuža, Zgonik -
5.000 lir; Zora in Lojze Semolič,
Sesljan - 10.000 lir; Oskar Simčič,
Gorica - 10.000 lir; Žarko Škerlj,
Bazovica - 10.000 lir; Slovenski
katoliški izobraženci, Ljubljana,
Slovenija - 370.140 lir; Alenka So-
ban, Doberdob - 10.000 lir; Tereza
Srebnič, Števerjan - 10.000 lir;
Ivanka Zavadlav, Gorica - 10.000
lir; Danijela Žerjal, Opčine - 10.000
lir; Giuseppe Brezigar, Vicenza -
30.000 lir; Miro Tavčar, Devin -
10.000 lir; Zavod svete družine,
Gorica - 10.000 lir; Savino Cunja,
Mompiano - 60.000 lir; Lucijan
Drole, Gorica - 20.000 lir; Ezio
Martin, Pinerolo - 30.000 lir; Alek-
sander Cergol, Trst - 60.000 lir;
Xenia Levak, Trst - 60.000 lir; Ma-
rika in Danijel Čotar, Gorica -
10.000 lir; Ludmila Nikolič, Mai-
sons, Francija - 10.000 lir; Šolske
sestre, Dolina - 20.000 lir; Lučka in
Sandi De Luisa, Trst - 5.000 lir;
Zlatka Legiša, Devin - 40.000 lir;
Lojze Burjes, Wickliffe, ZDA -
87.699 lir; Milena Dobovšek, Ljub-
ljana, Slovenija - 5.000 lir; N.N. -
20.000 lir; Leopold Tomazin, Ba-
zovica - 10.000 lir; Marko Udovič,
Trst - 5.000 lir; Manica in Mitja
Petaros, Opčine - 60.000 lir; Pepi
Gruden, Nabrežina - 10.000 lir;
Jelka Terčon Šah, Trst - 50.000 lir.

DAROVİ V SPOMIN

V spomin na gospoda Marijana
Živica daruje H.P. 100.000 lir za
Mladiko; v spomin na prof. Sezuna
in Sobana daruje 100.000 lir v
tiskovni sklad družina Artač; v spo-
min na prof. Sobana daruje Robert
Petaros 100.000 lir v tiskovni
sklad.

za smeh in dobro voljo

Koklja vodi svoje piščančke po
dvorišču in ko pridejo do kupa
gnoja, na katerem je prepeval
petelin, jim pravi:

"Vidite, kako visoko je prilezel
vaš očka?"

***

Bolhica je prišla pozno domov.
Mati bolha je huda:

"Kod pa si hodila tako dolgo?"

"Veš, mamica, na križišču sem
skočila na napačnega psa."

"Gospod šef, ali bi lahko ostal
en dan doma, da bi ženi pomagal
pri generalnem čiščenju?"

"Ne!"

"Hvala, vedel sem, da me ne
boste pustili na cedilu."

***

"V soboto imamo ohcet, pa ne
vem, ali naj grem ali ne?"

"Če ni pomembna, ne hodi. Kdo
pa se ženi?"

"Jaz."

ČRKA BESEDO NAREDI, KAKO TI JO ŠKRAT SKAZI

- predstavnica gibanja, ta je sposobna, ta je ta **krava (prava)**
- Polde ima **oslico** in toči pristno vino (**osmico**)
- poleg domačega **sina** nudimo **bibe** na žaru in mlad **geh** s krom-
pirjem (**vina, ribe, grah**)
- na pokojnikovo željo ne darujte **cvrtja (cvetja)**
- pristrčno vabljeni v kulturni **dim (dom)**
- frizerski **balon** išče vjenko (**salon**)
- prodamo čistokrvnega konja z lepo črno **grižo (grivo)**
- zdaj že grejemo na **mlin (plin)**
- jutri odprtje razstave **slinastih izdelkov (glinastih)**
- uspel kraški **post (pust)**
- slikar razstavlja svoje zadnje "**flike**"
- ženinu je na obrazu sijala **sveča (sreča)**
- sinoči je prišlo do novega **repa (ropa)**
- nudimo **jajce** iz prave volne s popustom (**majce**)
- s to tekmo so osvojili tri **tičke (točke)**
- v mestu ima **vrata** in pogosto zahaja tja (**brata**)
- v glavnem piše samo **globe (glose)**
- uslužbenci so ostali brez **hlač (plač)**
- pokojnika se bomo spomnili tudi z **zaušnico (zadušnico)**
- **Molili** bomo 13. maja (**volili**)
- Predstava prevzela **glodalce (gledalce)**

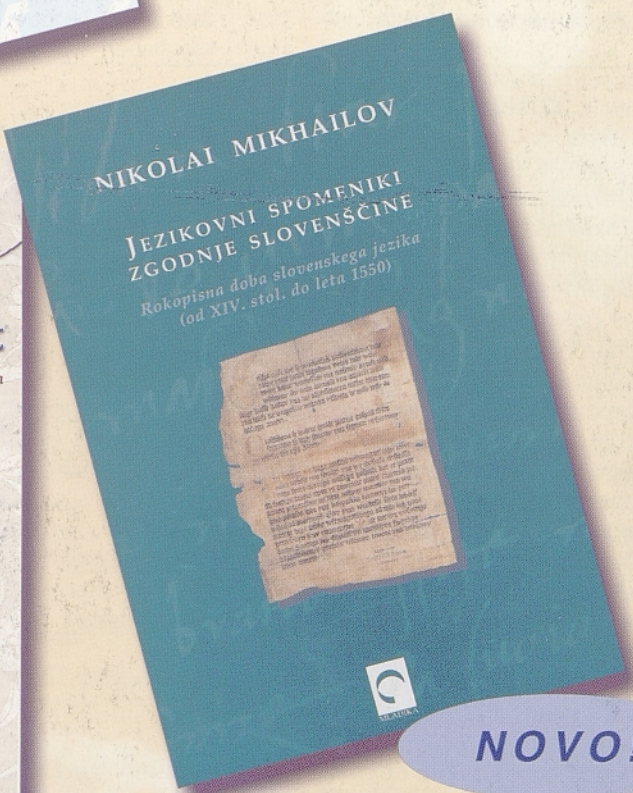
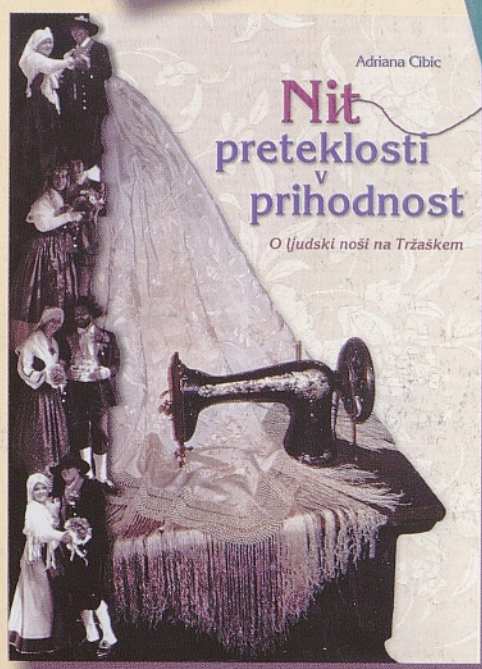
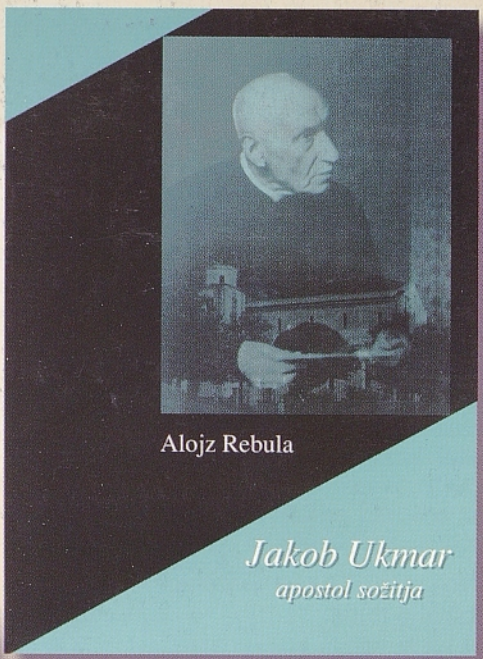

Čas za obdarovanje dobro knjigo je vsa

DRUGA IZDAJA

NOVO!

založba MLADIKA